

**BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

**BANKACILIK SEKTÖRÜ
YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMI:
GELİŞME RAPORU**

Temmuz 2002

SUNUŐ

Mayıs 2001’de uygulamaya konulan ‘‘Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı’’nın temel hedefi; etkin, uluslararası ölçekte rekabet edebilir ve sağlıklı bir bankacılık sistemine geçiŐi sağlamak olarak belirlenmiştir.

Yeniden yapılandırma programı; (1) Kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması (2) TMSF bünyesindeki bankaların en kısa sürede çözüme kavuşturulması (3) Yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve (4) Bankacılık sektöründe gözetim ve denetimin etkinliğini artıracak, sektörü daha etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi olmak üzere dört temel unsura dayandırılmıŐtır.

Yeniden Yapılandırma Programı kapsamında gerçekleştirilecek uygulamalar ve düzenlemelere ilişkin takvim önceden duyurulmuŐ olup, programın uygulanmasında atılan adımlar ayrıntılı olarak kamuoyuna açıklanmaktadır. Bu raporda, 15 Temmuz 2002 itibariyle mevcut bilgiler çerçevesinde Yeniden Yapılandırma Programında sağlanan gelişmeler ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

İÇİNDEKİLER

1.	Yeniden Yapılandırma Programı Öncesi Dönemdeki Gelişmeler (1980-2001)	1
2.	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Temel Hedef ve Stratejileri.....	7
3.	Yeniden Yapılandırma Programında Sağlanan Gelişmeler	10
3.1	Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması	10
3.1.1	Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırma.....	10
3.1.2	Operasyonel Açıdan Yeniden Yapılandırma.....	13
3.1.3	Yeniden Yapılandırma Sonrasında Kamu Bankalarının Karlılık Performansındaki Gelişmeler	14
3.2.	TSMF Bankalarının Yeniden Yapılandırılması	16
3.2.1	TMSF Bünyesine Alınan Bankaların Devir, Birleşme, Satış veya Tasfiye Yoluyla Çözümlemesi	16
3.2.2	Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırma.....	17
3.2.3	Operasyonel Açıdan Yeniden Yapılandırma.....	19
3.2.4	Aktif Yönetimi ve Tahsilat.....	20
3.3.	Özel Bankacılık Sisteminin Daha Sağlıklı Bir Yapıya Kavuşturulması.....	23
3.4.	Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi ve Sektörde Etkinliğin Artırılması	26

TABLolar

Tablo 1 Banka Sayısı.....	1
Tablo 2 Kamu Bankalarının Kısa Vadeli Yükümlülükleri.....	11
Tablo 3 Kamu Bankalarının Özkaynakları	12
Tablo 4 Personel ve Şube Sayısında Yaşanan Gelişmeler	14
Tablo 5 Kamu Bankalarının Dönem Kar ve Zararları	14
Tablo 6 Kamu Bankalarının Konsolide Bilançosu.....	14
Tablo 7 TMSF Kapsamındaki Bankaların Yeniden Yapılanma Süreci	16
Tablo 8 TMSF Bünyesine Devredilen Bankalar Listesi	17
Tablo 9 Hazine'den TMSF'ye Aktarılan Kaynak Tutarı.....	17
Tablo 10 TMSF Kaynaklarından Yapılan Sermaye ve Mevduat Desteği.....	18
Tablo 11 TMSF Bünyesindeki Bankaların Kısa Vadeli Yükümlülükleri.....	18
Tablo 12 TMSF Bünyesindeki Bankaların Döviz Pozisyonundaki Gelişmeler	18
Tablo 13 TMSF Bankalarının Mevduat Devirleri	19
Tablo 14 TMSF Bankalarının Şube ve Personel Sayısı	19
Tablo 15 TMSF Bankalarının Şubelerinin Satışı.....	20
Tablo 16 TMSF'ye Devredilen Dosyalar	20
Tablo 17 Takipli Alacaklardan Yapılan Tahsilat	20
Tablo 18 TMSF İştirak Satışları	21
Tablo 19 TMSF Gayrimenkul Satışları	21
Tablo 20 TMSF Dava ve Takip İstatistikleri	21
Tablo 21 Özel Bankaların Döviz Pozisyonundaki Gelişmeler.....	23
Tablo 22 Araçlara Göre İç Borç Stoku.....	23
Tablo 23 Bankacılık Sektöründe Devir ve Birleşmelere İlişkin Gelişmeler.....	24

BANKACILIK SEKTÖRÜ

YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMI:

GELİŞME RAPORU¹

1. YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMI ÖNCESİ DÖNEMDEKİ GELİŞMELER (1980-2001)

Türkiye’de fon akımlarının önemli bir bölümü bankacılık kesimi üzerinden yapılmaktadır. Son yıllarda banka dışı mali kurumların sayı ve büyüklüğü artma eğiliminde olmakla birlikte, bankacılık sektörü toplam mali sektör aktifleri içinde yüzde 75 civarında paya sahip bulunmaktadır. Banka dışı diğer mali kuruluşların önemli bir kısmının bankaların iştirakleri olduğu dikkate alındığında mali sektörde bankaların ağırlığının daha da yüksek olduğu görülmektedir.

Türk mali sistemi 1980 yılından başlayarak uygulamaya konulan liberal politikalar sonucunda önemli ölçüde yapısal değişikliğe uğramış, dinamizm kazanmıştır. Bu gelişimde; selektif kredi politikalarının kaldırılması, mevduat ve kredi faizlerine serbesti tanınması, liberal kambiyo düzenlemeleri gibi deregülasyona yönelik uygulamaların yanısıra, sektöre ilişkin mevzuat düzenlemelerinin uluslararası normlar seviyesine yükseltilmesi için yapılan çalışmalar da rol oynamıştır.

Türk bankacılık sektörü, 1980’li yıllarda gerçekleştirilen bankacılık sektörüne girişi, rekabeti ve büyümeyi kolaylaştırıcı yasal ve kurumsal düzenlemelerin de etkisiyle, banka sayısı, istihdam, hizmet çeşitliliği ve teknolojik altyapı konularında hızlı bir genişleme süreci yaşamıştır. Bu kapsamda;

- 1980 yılında 43 olan banka sayısı 1990 yılında 64’e, 1999 yılında ise dönem içindeki en yüksek değeri olan 81’e yükselmiştir.

Tablo 1 Banka Sayısı

	1980	1990	1994	1999	2002(*)
Ticari Bankalar	31	54	55	62	43
Kamu	8	7	6	4	3
Özel	19	25	29	31	20
Yabancı	4	22	20	19	15
TMSF	-	-	-	8	5
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6	10	12	19	14
Kamu	4	3	3	3	3
Özel	2	4	6	13	8
Yabancı	-	3	3	3	3
Toplam	37	64	67	81	57

Kaynak: BDDK, Türkiye Bankalar Birliği.

(*) 15 Temmuz 2002 itibarıyla

- 1990’lı yıllarda bankacılık sektörünün dışa açılması ve uluslararası finans sistemi ile bütünleşmesi alanında belirgin bir ilerleme kaydedilmiştir. 1980 yılında 4 olan mali iştirak veya şube statüsündeki yabancı sermayeli banka sayısı 2000 yılında 18’e ulaşmıştır. Yabancı bankaların bankacılık kesiminin toplam aktifleri içindeki payı 1992’de yüzde 3,7’den 2000 yılında yüzde 5,4’e yükselmiştir. Bununla birlikte yabancı bankaların sektör içindeki

¹ Yeniden yapılandırma sürecinin bir bütünlük içinde izlenebilmesini sağlamak amacıyla, 15 Mayıs 2001 tarihinde kamuoyuna açıklanan “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı”nın orijinal metninde yer alan, 1980 sonrası bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeler ile BDDK’nın hedef ve stratejilerine ilişkin bilgilere, Gelişme Raporunda da yer verilmiştir.

ağırlığı Türkiye ile benzer gruptaki ülkelerle karşılaştırıldığında halen düşük düzeydedir.

- Bankacılık sektöründe yerli ve yabancı banka sayısının artması ile birlikte kamu bankalarının sistem içindeki ağırlığı azalmıştır. Bankacılık sektörünün toplam aktifleri içinde kamu bankalarının payı, 1980 ve 1990 yıllarında yüzde 45 civarında iken, bu oran 2000 yılında yüzde 34 düzeyine gerilemiştir.
- Bankacılık sektörü teknolojideki gelişmelere uyum sağlama ve teknolojik altyapıyı geliştirme konusunda önemli bir atılım gerçekleştirmiştir. Son on yıllık dönemde ATM sayısı, on-line bağlantıya sahip şube sayısı, Elektronik Fon Transferi (EFT) ve SWIFT sistemlerinin kullanımı, İnteraktif bankacılık hizmetleri ve internet bankacılığı alanlarında hızlı bir gelişme gözlenmiştir.
- Bankacılık hizmetlerinin çeşitlendirilmesinde önemli bir gelişme sağlanmış, banka kartları ve kredi kartları kullanımı hızla yaygınlaşmıştır. 1992 yılında 1 milyon civarında olan kredi kartı sayısı, 2000 yılı sonunda 13,4 milyona yükselmiştir.

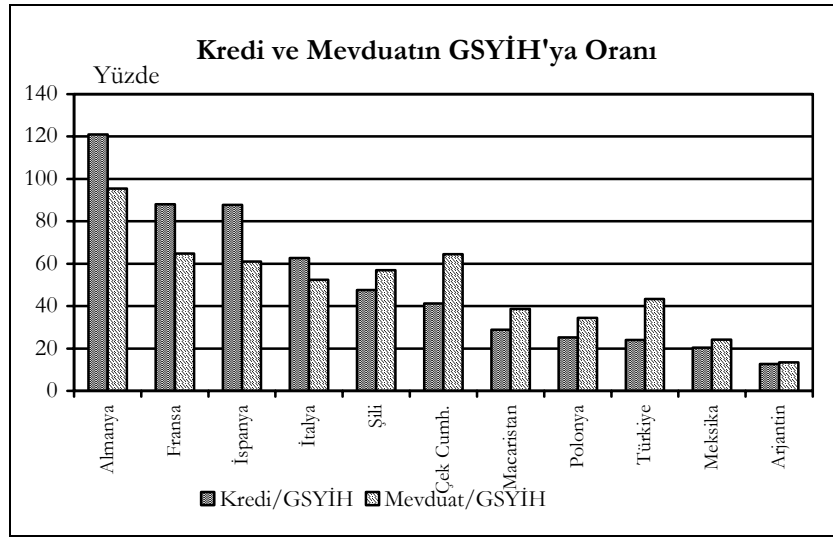
1980 sonrası dönemde belli yıllarda yaşanan ciddi ekonomik ve mali sıkıntılara rağmen, bankacılık kesiminin finansal büyüklüklerinde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu çerçevede;

- 1980 yılında 20,8 milyar dolar olan bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü (GSMH'nın yüzde 28,6'sı), 1990 yılında 58,2 milyar dolara (%38,2), 2000 yılında ise 155 milyar dolara (%76,9) yükselmiştir.
- Mevduat hacminde de hızlı bir artış gerçekleşmiş ve 1980 yılında 4,3 milyar dolar olan toplam tasarruf mevduatları, 2000 yılında 64,4 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Bu artışta, 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren Döviz Tevdiat Hesaplarında kaydedilen yükselme önemli paya sahiptir. 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren repo işlemlerinin yaygınlık kazanmasıyla birlikte tasarrufların bir bölümü repoda değerlendirilmektedir. Nitekim, 2000 yılı sonu itibariyle müşterilerle yapılan repo hacminin tasarruf mevduatına oranı yüzde 15 civarında gerçekleşmiştir.
- Bilanço dışı işlemler, 1990'lı yıllarda bankacılık hizmetlerindeki çeşitlenmenin, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS) repo yoluyla fonlanmasındaki ve dövizle ilgili vadeli işlemlerdeki artışın bir sonucu olarak, hızlı bir gelişme göstermiştir. 1992 yılında yüzde 41,4 olan bilanço dışı işlemlerin toplam aktiflere oranı, 2000 yılı sonu itibariyle yüzde 100,8'e yükselmiştir.

Türkiye'de bankacılık alanındaki yasal ve kurumsal düzenlemelerin değişen koşullara ve uluslararası standartlardaki gelişmelere uyumu konusunda da önemli adımlar atılmıştır. Bu çerçevede, Haziran 1999'da yürürlüğe giren 4389 sayılı Bankalar Kanunu önemli bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Bu kanun ile uluslararası uygulamalara paralel olarak bankacılık sektörünün düzenleme, gözetim ve denetimi, idarî ve malî özerkliğe sahip Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na devredilmiştir. 19 Aralık 1999 tarihli 4491 sayılı yasa ile, bankalarla ilgili olarak kuruluşun tasfiyeye kadar olan süreçte alınması gereken kararların tamamı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun yetkisine bırakılmış, BDDK'nın

özerk statüsü sağlanmıştır. Bankacılık sektörünün gözetim ve denetiminden sorumlu kamu birimleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bünyesinde birleştirilerek, Kurum 31 Ağustos 2000 tarihinden itibaren fiilen çalışmaya başlamıştır.

Bankacılık sektörünün ekonomi içindeki payı, dışa açılma, teknolojik altyapı, banka hizmetlerinin çeşitliliği ile yasal ve kurumsal çerçeve alanlarındaki olumlu gelişmelere karşın, 1990'lı yıllarda bankacılık sektörünün üretim faaliyetlerini destekleme ve kaynakları uzun vadeli yatırımlara yönlendirme fonksiyonu zayıflamıştır. Nitekim, kredilerin bankacılık sektörünün toplam aktifleri içindeki payı 1990 yılında yüzde 47 iken 2000 yılında yüzde 32,8'e gerilemiştir. Benzer şekilde kredi/mevduat oranı 1990 yılında yüzde 84 iken, 2000 yılında yüzde 51'e inmiştir. Türkiye'de kredilerin GSMH'ya oranı benzer kategorideki ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşük düzeyde kalmıştır.

Bankacılık sektörünün mali aracılık fonksiyonunu etkin bir biçimde yerine getirememesinde aşağıda sıralanan faktörler etkili olmuştur:

- **Makroekonomik İstikrarsızlık:** 1990'lı yıllarda yaşanan yüksek ve değişken enflasyon, büyüme hızındaki dalgalanmalar ve sermaye hareketlerinin kırılgan yapısı, geleceğe yönelik belirsizlikleri artırmak suretiyle ekonomik birimlerin kısa vadeli bir bakış açısıyla hareket etmelerine ve Türk Lirasına olan güveni zayıflatarak para ikamesinin hızlanmasına yol açmıştır. Bu sürecin bir sonucu olarak, bankaların kaynaklarının vadesi önemli ölçüde kısalmış ve döviz cinsinden yükümlülüklerin toplam kaynaklar içindeki payı, belirgin bir biçimde artmıştır.
- **Yüksek Kamu Kesimi Açıkları:** Kamu kesimi açıklarındaki artış ve bu açıkların yüksek reel faizler ile yurtiçi piyasalardan finansmanı, bankaların reel ekonomiye kaynak sağlamaktan uzaklaşarak kamu açıklarını finanse etmeye yönelmelerine yol açmıştır. Yüksek reel faizlerin ortaya çıkardığı arbitraj imkanı bankacılık kesiminin yurtdışından borçlanarak kamu açıklarını finanse etmelerini cazip hale getirmiş, bu durum bankacılık sektörünün yabancı para açık pozisyonlarının artması ile sonuçlanmıştır. Bu eğilim sonucunda, devlet iç borçlanma senetlerinin mevduat bankalarının toplam aktifleri içindeki payı, 1990 yılında yüzde 10'dan, son yıllarda yüzde 25 civarına çıkmıştır. Devlet iç borçlanma senetlerine

sağlanan vergi avantajları ile munzam karşılık ve disponibiliteye ilişkin yasal düzenlemeler de, bankaların DİBS portföylerindeki artışta etkili olmuştur.

- **Kamu Bankalarının Sistemi Çarpıtıcı Etkileri:** Görev zararlarının zamanında ödenmemesi, ekonomik etkinliğe ters düşen müdahaleler, asli fonksiyonların dışında verilen görevler ve yönetimdeki zayıflıklar sonucunda, kamu bankalarının mali bünyeleri önemli ölçüde bozulmuştur. Kamu bankalarının finansman ihtiyaçlarını kısa vade ve yüksek maliyetle piyasadan karşılamaları, bir yandan zararlarının gittikçe artmasına, diğer yandan da mali sektörde istikrarsızlık unsuru olmalarına yol açmıştır. Bu durum, piyasalarda faiz oranlarının yüksek seviyelerde seyretmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, kamu bankaları bankacılık işlevini yerine getiremez hale gelmiş ve bu bankalar Türkiye'deki toplam mevduatın yüzde 40'ını toplarken krediler içindeki payları yüzde 25 civarında kalmıştır.
- **Risk Algılama ve Yönetiminin Zayıflaması:** Yukarıda özetlenen gelişmeler sonucunda bankacılık sisteminin likidite, faiz ve kur risklerine karşı kırılgan hale gelmesine rağmen, özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısında kamu açıklarının finansmanını kolaylaştırmayı gözeten makroekonomik politikalar, bankacılık sektörünün bu riskleri algılamasını ve yönetimini ikinci plana düşürmüştür. Mevduat sigorta sisteminden kaynaklanan ve sistemden çıkışa ilişkin sorunlar ile gözetim ve denetim kurumlarının idari ve mali özerkliğe sahip olmaması da, risk yönetimindeki zayıflıklarda etkili olmuştur.

Bu sürecin bir sonucu olarak, Türk Bankacılık Sistemi aşağıda sıralanan yapısal zayıflıklarla karşı karşıya kalmıştır:

- Özkaynak yetersizliği
- Küçük ölçekli ve parçalı bankacılık yapısı
- Kamu bankalarının sistem içindeki payının yüksekliği
- Zayıf aktif kalitesi (kredi yoğunlaşması, grup bankacılığı ve risklerinin yoğunluğu, kredi ve karşılıklar arasındaki uyumsuzluk)
- Piyasa risklerine aşırı duyarlılık ve kırılganlık (vade uyumsuzluğu, açık pozisyon)
- Yetersiz iç kontrol, risk yönetimi ve kurumsal yönetim
- Saydamlık eksikliği

Yukarıda özetlenen yapısal sorunlar, bankacılık sektörünü iç ve dış şoklara karşı oldukça duyarlı ve kırılgan hale getirmiştir. Bankacılık sektörü, 1994 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan kriz sonucunda önemli kayıplarla karşı karşıya kalmış, üç banka tasfiye sürecine alınmıştır. 1994 krizinin olumsuz etkileri kısa sürede atlatılmış ve bankacılık sektörü 1995 sonrası dönemde dolar bazında yıllık ortalama yüzde 18 civarında bir büyüme göstermiştir. Ancak, bu dönemde Uzakdoğu ve Rusya krizleri ile 1999 yılında yaşanan deprem felaketleri nedeniyle Türkiye ekonomisindeki ciddi daralma bankacılık sektörünü de olumsuz yönde etkilemiştir.

Kasım 2000-Şubat 2001 Krizleri ve Bankacılık Sektörüne Etkileri

2000 yılı başında enflasyonu düşürmek ve ekonomide büyüme ortamını yeniden sağlamak amacıyla, kapsamlı bir ekonomik program uygulamaya konulmuştur. Program kapsamında sıkı maliye politikası uygulanması ve yapısal reformların hayata geçirilmesinin yanısıra, enflasyonist beklentileri hızla aşağıya çekmek için döviz kurları hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış ve para politikası likidite genişlemesini yabancı kaynak girişine bağlayan bir çerçeveye oturtulmuştur.

2000 yılı başında uygulamaya konulan enflasyonla mücadele programı, bankacılık sisteminin bilanço yapısının şekillenmesinde de önemli ölçüde etkili olmuştur. Programın uygulanmaya başlamasıyla birlikte, bankacılık kesimi faiz oranlarının daha da düşeceği beklentisi altında yüksek faizli kaynaklara uzun süre bağımlı kalmamak yönünde hareket etmiştir. Diğer yandan, döviz sepetinin hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış olması, yabancı para cinsinden kaynakları Türk Lirası cinsinden kaynaklara göre daha cazip hale getirmiştir. Bu çerçevede, bankaların bir bölümü kaynaklarının kısa vadeli ve döviz cinsinden, kullanımlarının ise uzun vadeli ve Türk Lirası cinsinden gelişmesi yönünde bir eğilim içine girmeye başlamıştır.

2000 yılında bankacılık sektörünün aktif yapısında da belirgin bir değişim gözlenmiş ve kredilerin payında önemli bir artış olurken, likiditesi yüksek olan menkul kıymet portföyünün toplam aktifler içindeki payı azalmıştır. Krediler içinde özellikle tüketici kredilerinde çok hızlı bir artış gözlenmiş ve tüketici kredileri bir önceki yıl sonuna göre yaklaşık 4 kat artış göstermiştir. Kredilerde dikkat çeken bir diğer gelişme, mevduattaki yapının tersine, yabancı para cinsinden kredilerdeki artışın sınırlı kalması, Türk Lirası cinsinden kredilerin ise önemli oranda artış göstermesidir. Aktif ve pasif yapısındaki bu gelişmeler sonucunda 2000 yılında bankacılık kesiminin likidite, faiz ve kur risklerine karşı duyarlılığı daha da artmıştır.

Bankacılık kesiminin piyasa risklerine karşı duyarlılığının daha da arttığı bir yapıda Kasım 2000'de yaşanan kriz sonucu faiz oranlarının önemli ölçüde yükselmesi, özellikle aşırı gecelik borçlanma ihtiyacında olan kamu bankaları ile TMSF kapsamındaki bankaların mali yapılarını daha da bozmuştur.

Kasım krizi sonrasında alınan önlemler ve yürütülmekte olan Stand-By Düzenlemesinin 7,5 milyar dolar tutarında Ek Rezerv Kolaylığı ile desteklenmesi yönünde Uluslararası Para Fonu ile anlaşma sağlanması sonucunda mali piyasalardaki dalgalanmalar kısmen giderilmiş, Merkez Bankasının döviz rezervleri artmış ve faiz oranları kriz ortamına göre önemli ölçüde gerilemiştir. Ancak, 2001 yılı Şubat ayında Hazine ihalesi öncesindeki olumsuz gelişmeler, uygulanan programa ve kur çapasına olan güvenin tamamen kaybolmasına neden olmuş ve döviz talebi önemli ölçüde yükselmiştir. Merkez Bankası yüksek seviyedeki bu döviz talebine karşı likiditeyi kontrol etmeye çalışmış, ancak ortaya çıkan likidite sıkışıklığı özellikle kamu bankalarının aşırı düzeyde günlük likidite ihtiyaçları nedeniyle ödemeler sisteminin kilitlenmesine neden olmuştur. Bu ortamda uygulanmakta olan döviz kuru sistemi terk edilerek Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda bankacılık sektörünün içinde bulunduğu sorunlar daha da ağırlaşmış ve yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Kasım krizi sonrasında likidite ve faiz riski nedeniyle ciddi sorunlar yaşayan bankacılık sektörü, Şubat krizi sonrasında ilave olarak kur riskinden kaynaklanan kayıplarla karşı karşıya kalmıştır. Kriz döneminde faiz oranlarındaki hızlı artış bir yandan fonlama maliyetlerini yükseltmek, diğer yandan menkul değerler cüzdanının piyasa değerini azaltmak suretiyle banka bilançolarını olumsuz yönde etkilemiştir. Faizlerdeki yükselme, kısa vadeli fon talebi önemli boyutlarda olan kamu ve fon bankalarının ciddi zararlarla karşılaşmasına yol açmıştır. Likit olan özel ve yabancı

bankaların faizlerdeki yükselme nedeniyle karşılaştığı fonlama zararları ise sınırlı kalmıştır. Konsolide bazda değerlendirildiğinde kamu bankaları Türk Lirasının değer kaybından etkilenmezken, özel bankalar kur riski nedeniyle bazı sorunlar yaşamıştır. Yaşanan krizlerin reel sektörde ciddi bir daralmaya yol açtığı dikkate alındığında, bankacılık kesiminin aktif kalitesi bozulmuş ve kredi riski artmıştır.

Kur rejiminin terkedilmesi nedeniyle ortaya çıkan güven bunalımı ve istikrarsızlığı süratle ortadan kaldırmak ve ekonominin yeniden yapılandırılmasına yönelik altyapıyı oluşturmak amacıyla, Hükümet tarafından “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” uygulamaya konulmuştur. Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması, bu programın ana unsurlarından birisini oluşturmuştur.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması programının temel amacı; kamu bankalarını mali sistem içinde bir istikrarsızlık unsuru olmaktan çıkarmak, mali sistemin istikrarı ve kamu maliyesine getirdikleri yükün azaltılması bakımından TMSF bünyesindeki bankaların sorunlarını en kısa sürede çözüme kavuşturmak ve yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen bazı özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşmalarını sağlayacak düzenlemeleri gerçekleştirmek olarak belirlenmiştir. Yeniden yapılandırma programı kapsamında, bankacılık sisteminin mali ve operasyonel yapısının güçlendirilmesine yönelik uygulamaların yanı sıra, bankacılık sektöründe gözetim ve denetimin etkinliğini artıracak, sektörü daha etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi de hedeflenmiştir.

Bu çerçevede, BDDK'nın bankacılık sektörüne yönelik temel stratejileri ve sektördeki sorunlara yaklaşımındaki temel ilkeleri ile yeniden yapılandırma programında sağlanan gelişmeler raporun ikinci ve üçüncü bölümlerinde sunulmaktadır.

2. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMUNUN TEMEL HEDEF VE STRATEJİLERİ

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun **temel misyonu**; bankaların ve özel finans kurumlarının piyasa disiplini içerisinde sağlıklı, etkin ve dünya ölçeğinde rekabet edebilir bir yapıda işleyişi için uygun ortamı yaratmak ve bu sayede ülkenin uzun vadeli ekonomik büyümesine ve istikrarına katkıda bulunmaktır.

BDDK üstlendiği sözkonusu misyonu yerine getirmek için gerekli düzenleyici ve denetleyici çerçeveyi yaratacak, uygulayacak ve geliştirecektir. Bu süreçte Kurumun **temel hedefleri**;

- *Sektörün etkinliğini ve rekabet kabiliyetini artırmak* – kamu kesiminin kontrolündeki bankaların sektör üzerindeki bozucu etkilerinin ortadan kaldırılması, bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi, aracılık maliyetlerinin düşürülmesi, grup bankacılığı ve mali olmayan faaliyetlerinin en aza indirilmesi-
- *Sektöre güveni kalıcı kılmak* – piyasa disiplini ve sistemde yeralanların “kendi sorumluluklarını almaları” ilkesi çerçevesinde, kamunun bilgilendirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması, yeterli, anlaşılabilir ve doğru bilginin zamanında piyasaya ulaştırılması, muhasebe ve raporlama sisteminde uluslararası standartlara erişilmesi, taşınan riskler hakkındaki bilgilerin herkese açık ve ulaşılabilir olduğu şeffaf bir ortamın sağlanması-
- *Sektörün ekonomi üzerinde yaratabileceği zararları asgariye indirmek* –bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek her türlü işlem ve uygulamaların önlenmesi, münferit sorunların sistemik risk yaratmasına izin verilmemesi için erken uyarı ve erken müdahale sistemlerinin geliştirilmesi-
- *Sektörün dayanıklılığını geliştirmek* – sektörün risklere karşı direnç ve esnekliğinin artırılması, kurumsal yönetişimin (corporate governance) iyileştirilmesine önem verilmesi, iç denetim ve risk yönetim sistemlerinin geliştirilmesi, kredi riskinin yanında piyasa ve operasyonel risklerin sermaye yeterliliğinde dikkate alınması, Kurumun risk odaklı ve konsolide bazda gözetim ve denetim yeteneğinin artırılması-
- *Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak* – mevduat sigortası sisteminin piyasa disiplinini bozucu ve ahlaki istismarı artırıcı etkileri ile tasarruf sahiplerinin haklarının korunması ihtiyacı arasındaki dengenin kurulması.

Yukarıda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi sırasında Kurumun gözeteceği **temel değerler** şunlardır:

- *Maliyet Etkinliği*: Kurumun temel işlevi piyasa mekanizmasının kendi kendine aşmakta yetersiz kaldığı sorunların çözülmesi olmakla beraber, iyi kurulmamış ve/veya iyi işlemeyen bir düzenleme ve denetim sistemi, piyasa mekanizmasının başarısızlığından kaynaklanan sorunlar yerine bu defa kamu müdahalesinden kaynaklanan çarpıklıklara ve problemlere yol açabilmektedir. Bunun bilincinde olunarak, düzenleme ve denetleme faaliyetleri fayda/maliyet yaklaşımı göz önünde tutularak yürütülecek,

düzenleme ve denetlemenin sektörde faaliyette bulunan kuruluşlar arasında rekabeti bozacak şekilde etkilere neden olmamasına özen gösterilecektir.

- *İçsel Sorumluluğu Esas Alan Anlayış:* Optimal tarzda sağlansa bile düzenleme ve denetleme işlevi bankacılık sektörünün sağlamlığının ve etkinliğinin temininde ikincil bir araçtır. Asıl olan piyasanın kendi içinde sağladığı disiplindir. Bankaların iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerini geliştirmeleri ve bağımsız denetim/derecelendirme kuruluşlarından azami ölçüde yararlanmaları gibi içsel sorumluluğu ön plana çıkaran bir anlayış benimsenecektir.
- *Tarafsızlık:* Kurumun faaliyet alanına giren tüm kuruluşlara eşit mesafede yaklaşılacak, sorumluluklar dikkatle ve tarafsızlıkla yerine getirilecek, her türlü ayrımcılıktan uzak durulacaktır.
- *Duyarlılık:* Küresel ekonominin sürekli bir değişim içerisinde bulunması, iyi bir düzenleme ve denetleme sisteminin oluşturulmasını uzun ve süreklilik arz eden bir süreç haline getirmekte, finans alanındaki gelişmelerin sürekli olarak takip edilmesini ve değişikliklere ayak uydurulmasını gerektirmektedir. Bu açıdan, Kurum düzenleme ve denetim konusunda ulusal ve uluslararası finansal sistemdeki gelişmelerin gerektirdiği politika ve uygulamalara süratli ve etkili bir biçimde uyum sağlayacak, diğer kamu kuruluşları ile işbirliği içerisinde çalışacaktır.
- *Katılımcılık:* Düzenlemelerin oluşturulması ve uygulamanın yönlendirilmesi aşamalarında sektörün, meslek kuruluşlarının, tüketicilerin ve akademik çevrelerin katılımına önem verilecek, iletişim kanalları açık tutulacaktır.
- *Saydamlık ve Hesap Verebilirlik:* Kurum faaliyetlerinin saydam bir biçimde yürütülmesi çerçevesinde, uygulamalar ve uygulama sonuçları hakkında kamunun ve ilgili kamu kuruluşlarının düzenli olarak bilgilendirilmesi sağlanacaktır.
- *Tüketici Odaklı Hizmet Anlayışı:* Finansal kurumlara hizmetin yanı sıra tüketici talep ve ihtiyaçlarına odaklı bir hizmet anlayışı, Kurumun işleyiş yapısına yerleştirilecektir. Bu amaçla Kurum bünyesinde “tüketici ilişkileri birimi” ve internet sitesinde “tüketici köşesi” kurulması, bu hizmetlerle bir yandan düzenli olarak tüketicinin finansal hizmetler konusunda bilinçlendirilmesi, diğer yandan tüketiciden gelen öneri ve şikayetler doğrultusunda düzenleme ve politikaların gözden geçirilmesi sağlanacaktır.
- *Uluslararası İşbirliği:* Kurum finans alanındaki hızlı değişim ve gelişimi takip edebilmek, bankaların konsolide bazda etkin gözetimini tam anlamıyla sağlayabilmek ve sektördeki potansiyel yatırımcılara ilişkin bilgilere ulaşabilmek amacıyla bankacılığın düzenlenmesinden ve denetiminden sorumlu yabancı kuruluşlarla ve uluslararası örgütlerle yakın işbirliği içinde olacaktır.
- *Uzmanlık ve Etkin Örgüt Yapısı:* Kurum finans sektöründeki değişikliklerin gerektirdiği niteliklere sahip uzmanlığı kendi bünyesinde geliştirebilmek için; analitik düşünce yapısı ve profesyonel çalışma anlayışına sahip

personel istihdamına önem verecek, örgüt yapısını faaliyetlerde görülen karmaşıklıkla ile bilişim teknolojisindeki gelişmelere uyumlu hale getirecektir.

- *Performans Ölçülebilirliği:* Kurumun performansı hakkında kamuoyunun, sektörün ve Kurum çalışanlarının düşüncelerinin öğrenilmesi için, Bankaların Kuruma Bakışı Anketi (Effectiveness Survey), Kamunun Kuruma Bakışı Anketi (Public Opinion Survey), Çalışanların Düşünceleri Anketi (Employee Survey) gibi anketler yapılacaktır.

3. YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMINDA SAĞLANAN GELİŞMELER

3.1 Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması*

2001 yılında kamu bankalarının finansal açıdan yeniden yapılandırılmaları sonuçlandırılırken, operasyonel açıdan yeniden yapılandırma alanında da önemli adımlar atılmıştır.

Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması programı nihai olarak bu bankaların özelleştirilmesi hedefi çerçevesinde yürütülmektedir.

Bu çerçevede kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin çalışmalarda öncelik, bu bankaların finansal yapılarının güçlendirilmesine verilmiştir. Finansal yapının güçlendirilmesi ile eş anlı olarak operasyonel yeniden yapılandırma çalışmaları da başlatılmıştır. Yeniden yapılandırılma sürecinde ilk adım olarak bu bankaların yönetimi ortak yönetim kuruluna devredilmiş ve kurula kamu bankalarını yeniden yapılandırma ve özelleştirmeye hazırlama yetkisi verilmiştir.

3.1.1. Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırma

Kamu bankalarının finansal açıdan yeniden yapılandırılması; görev zararı alacaklarının tasfiyesi, kısa vadeli yükümlülüklerin azaltılması, kamu bankalarına sermaye desteği sağlanması, mevduat faizlerinin piyasa faizlerine uyumlu hale getirilmesi ve kredi portföyünün etkin yönetimi alanlarında yoğunlaşmıştır.

Görev Zararlarının Tasfiyesi

- 2001 yılı içinde 23 katrilyon lira tutarında özel tertip tahvil verilmek suretiyle kamu bankalarının görev zararları alacakları ve bu zararlara tahakkuk etmiş faiz tutarının tamamı menkul kıymete bağlı hale getirilmiştir.
- Görev zararı oluşumuna yol açan kanunların ve Bakanlar Kurulu Kararlarının yürürlükten kaldırılmasına yönelik yasal düzenleme 3 Temmuz 2001 tarihinde gerçekleştirilmiştir.
- Kamu bankaları kanalıyla sağlanacak destekler için ihtiyaç duyulan kaynakların bütçeye konulması ve bu bankalara önceden aktarılması uygulaması başlatılmıştır.

---

* Bu bölümde yer alan bilgiler Ziraat, Halk ve Emlak bankalarını kapsamaktadır.

Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması İçin Aktarılan Kaynaklar

1992 yılından itibaren oluşmaya başlayan kamu bankalarının Hazine'den görev zararı alacakları 2000 yılı sonu itibariyle 17,3 katrilyon lira düzeyine ulaşmıştır. Bu tutarın 2,1 katrilyon lirası menkul kıymete bağlanmış, kalan 15,2 katrilyon lirası ise menkul kıymete bağlanmamış görev zararı alacağından oluşmaktaydı. Menkul kıymete bağlanmamış görev zararları ile bunlara tahakkuk etmiş faizlerin tamamı, 2001 yılı içinde 23 katrilyon lira tutarında özel tertip devlet tahvili verilme suretiyle menkul kıymete bağlı hale getirilmiştir.

2001 yılında ayrıca, kamu bankalarına sermayelerini güçlendirebilmeleri için ek destek sağlanmıştır. Bu kapsamda, Mart ayı içinde Ziraat Bankasına 217,6 trilyon lira, Nisan ayı içinde Halk ve Emlak Bankalarına sırasıyla 67,2 ve 40,8 trilyon lira tutarında nakit sermaye ödemesi yapılmıştır. Ayrıca, Mayıs ayında sermayelerine mahsuben Emlak Bankasına 624 trilyon lira, Halk Bankasına ise 900 trilyon lira tutarında DİBS verilmiştir. Temmuz ayında Emlak Bankasının Ziraat Bankasına devrinden doğan 1,7 katrilyon lira tutarındaki maliyet, Ziraat Bankasına 1,7 katrilyon lira tutarında özel tertip tahvil ihraç edilmek suretiyle karşılanmıştır.

Görev zararı alacaklarının menkul kıymete bağlanması ve sermaye desteği sağlanması amacıyla kamu bankalarına aktarılan kaynakların toplamı 28,6 katrilyon lira olarak gerçekleşmiştir.¹

Kamu Bankalarına Aktarılan Kaynaklar (Trilyon TL.)

	Aralık 2000 İtibariyle Stok (1)	2001 Yılı İçinde Oluşan Artış (net) (2)	Toplam (1)+(2)
Görev Zararları Sonucu Oluşan Borç	17.279	7.759	25.038
-Menkul Kıymete Bağlanmış	2.083	22.955	25.038
-Ziraat Bankası	1.220	12.113	13.333
-Halk Bankası	863	10.797	11.660
-Emlak Bank	0	45	45
-Menkul Kıymete Bağlanmamış	15.196	-15.196	0
Sermaye Desteği (N.Dışı Kağıt Yoluyla)	-	3.224	3.224
-Ziraat Bankası	-	1.700	1.700
-Halk Bankası	-	900	900
-Emlak Bank	-	624	624
Sermaye Desteği (Nakit Yoluyla)	-	326	326
-Ziraat Bankası	-	218	218
-Halk Bankası	-	67	67
-Emlak Bank	-	41	41
Toplam	17.279	11.309	28.588

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, BDDK.

1. 2000 yıl sonu itibariyle 15,2 katrilyon lira olan kağıda bağlanmamış görev zararı alacakları Hazine Müsteşarlığı'na açıklanan borç stoku verileri arasında yer almaz iken, Uluslararası Para Fonu yayınlarında bu tutar borç stoku içinde gösterilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kamu bankalarının yeniden yapılandırılması nedeniyle kamu borç stokunda 2001 yılı içinde ortaya çıkan fiili artış 11,3 katrilyon lira seviyesindedir.

Kısa Vadeli Yükümlülüklerin Azaltılması

• Kamu bankaları Hazine'den almış oldukları özel tertip tahviller karşılığında ve belirli bir program dahilinde Merkez Bankası'ndan repo veya doğrudan satış yoluyla likidite temin etmiş ve 16 Mart 2001 itibariyle 8,5 katrilyon lira civarında olan özel bankalar ile banka dışı kesime olan kısa vadeli yükümlülüklerini sıfırlamıştır.

Tablo 2 Kamu Bankalarının Kısa Vadeli Yükümlülükleri

	Katrilyon TL		Yüzde Pay	
	16 Mart 2001	9 Temmuz 2002	16 Mart 2001	9 Temmuz 2002
1.Merkez Bankası	5,5	0,0	39,3	0,0
- Açık Piyasa İşlemleri	5,5	0,0	39,3	0,0
Toplam Repo	5,5	0,0	39,3	0,0
Gecelik Repo	0,2	0,0	1,4	0,0
Uzun Vadeli Repo	5,3	0,0	37,9	0,0
- İnterbank Piyasası (gecelik)	0,0	0,0	0,0	0,0
2.Özel Bankalar+Müşteri Repoları ve Gecelik Mev.	8,5	0,0	60,7	0,0
Özel Bankalar (Gecelik)	4,2	0,0	30,0	0,0
- TCMB İnterbank Piyasası	0,4	0,0	2,9	0,0
- Bankalararası Para Piyasası	1,9	0,0	13,6	0,0
- İMKB Repo Piyasası	1,9	0,0	13,6	0,0
Müşteri Repo.ve Gecelik Mev.	4,3	0,0	30,7	0,0
Genel Toplam	14,0	0,0	100,0	0,0

Kaynak: TCMB

- Gecelik bazda yapılan bireysel/kurumsal müşterilere yönelik repo işlemlerinde asgari vade haftalığa dönüştürülmüş, böylelikle, vade ve likidite riski daha iyi yönetilebilir hale getirilmiştir.

- Hazine Müsteşarlığı, kağıt değiştirme ve nakit ödeme suretiyle erken itfa yoluyla kamu bankalarının nakit girişlerinin ve likidite pozisyonlarının düzenli bir yapıda gelişmesine ve böylece bu bankaların kısa vadeli borçlanma piyasaları üzerindeki baskılarının azalmasına katkıda bulunmuştur.

Sermaye Yapısının Güçlendirilmesi

- Sermaye yapılarının güçlendirilmesi amacıyla kamu bankalarına hem menkul kıymet hem de nakit olarak kaynak aktarımı yapılmıştır. Yapılan kaynak aktarımları sonucunda kamu bankalarının toplam ödenmiş sermaye tutarı Aralık 2000'de 476 trilyon lira iken, Mayıs 2002'de 3,4 katrilyon liraya; özkaynakları da aynı dönemlerde 713 trilyon liradan 3,9 katrilyon liraya yükselmiştir.

Tablo 3 Kamu Bankalarının Özkaynakları (*)

Trilyon TL	Aralık 2000	Aralık 2001	Mayıs 2002
Ziraat Bankası			
-Ödenmiş Sermaye	261	2.222	2.222
-Yedek Akçeler+SKYDF+MDDAF	180	470	596
-Kar/Zarar	65	526	-6
Toplam Özkaynak	506	3.218	2.812
Halk Bankası			
-Ödenmiş Sermaye	145	1.150	1.150
-Yedek Akçeler+SKYDF+MDDAF	171	249	298
-Geçmiş Yıl Zararı		-	-581
-Kar/Zarar	5	-581	191
Toplam Özkaynak	321	818	1.058
Emlak Bankası			
-Ödenmiş Sermaye	70	-	-
-Yedek Akçeler+SKYDF+MDDAF	121	-	-
-Kar/Zarar	-305	-	-
Toplam Özkaynak	-114	-	-
KAMU BANKALARI (TOPLAM)			
-Ödenmiş Sermaye	476	3.372	3.372
-Yedek Akçeler+SKYDF+MDDAF	472	719	894
-Geçmiş Yıl Zararı	-	-	-581
-Kar/Zarar	-235	-55	185
Toplam Özkaynak	713	4.036	3.870

Kaynak: BDDK, KBOYK

(*) Toplam özkaynak rakamına geçmiş yıllar kar/zarar dahil değildir.

(**) Emlak Bankası 9 Temmuz 2001'de Ziraat Bankası'na devredilmiştir.

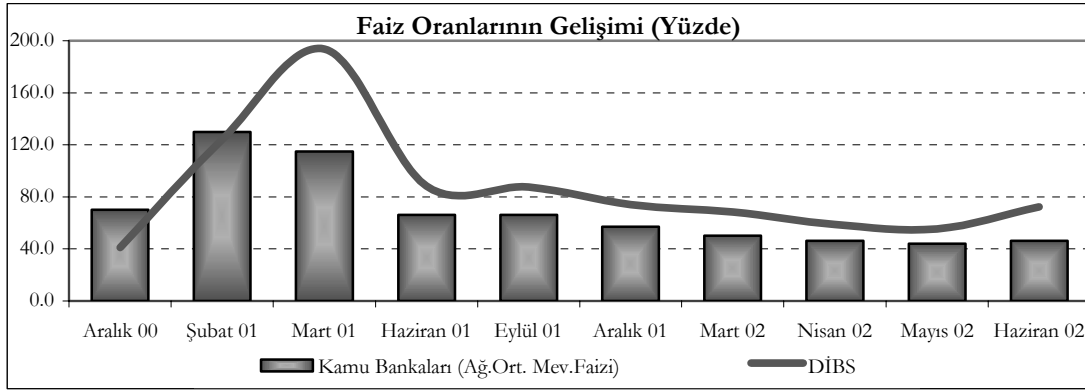
SKYDF: Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu, MDDAF: Menkul Değerler Değer Artış Fonu.

- 2001 yılında kamu bankalarının sermaye yeterlilik rasyolarında da önemli oranda iyileşmeler gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik rasyolarındaki iyileşmede, yapılan sermaye aktarımlarının yanı sıra, kamu bankalarının aktifleri içinde risk ağırlığı sıfır olan Devlet İç Borçlanma Senetlerinin payının artması da etkili olmuştur.

Mevduat Faizlerinin Piyasa Faizlerine Uyumlu Hale Getirilmesi ve Kredi Portföyünün Etkin Yönetimi

- Kamu bankalarının mevduat faiz oranları DİBS piyasa faiz oranlarının altında ve ortak olarak belirlenmiştir.

- Kısa vadeli yükümlülüklerin önemli ölçüde azaltılması ve sermaye yapısının güçlendirilmesi ile birlikte kamu bankalarının sistemde bozucu etkileri de sınırlandırılmış ve bu bankaların mevduat faizleri genel faiz oranlarındaki düşüşe paralel bir gelişme göstermiştir.

Not: Aralık 2000'de ihale olmadığından Kasım ihale faiz oranı kullanılmıştır.

- Kamu bankalarının faaliyetlerini etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde sürdürmeleri doğrultusunda, her bankanın ihtisas kredileri de dahil olmak üzere kredi faizlerini kaynak maliyetlerini dikkate alarak belirlemeleri sağlanmıştır.

- Kamu bankaları sorunlu hale gelen kredilerini takipteki alacaklar hesabına aktarma ve gerekli karşılıkları zamanında ayırma konularında da ihtiyatlı bir uygulama içine girmişler ve böylelikle bilançolarını daha şeffaf hale getirmişlerdir. Nitekim, 2000 yıl sonunda kamu bankalarının takipteki alacakları 1.017 trilyon lira ve bu alacaklar için ayrılan karşılıklar 296 trilyon lira iken, Mayıs 2002 itibariyle takipteki alacaklar 3.680 trilyon liraya, ayrılan karşılıklar ise 2.605 trilyon liraya yükselmiştir.

3.1.2. Operasyonel Açıdan Yeniden Yapılandırma

Kamu bankalarının operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması programı; bu bankaların organizasyon, teknoloji, ürün, insan kaynakları, krediler, mali kontrol, planlama, risk yönetimi ve hizmet yapısının çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre yapılandırılmasını hedef almıştır. Bu kapsamda atılan adımlar aşağıda yer almaktadır:

- Kamu bankalarının organizasyonu şube-dışı kar merkezleri, pazarlama, operasyonlar, krediler ve risk yönetimi ve kontrol olmak üzere yönetim kuruluna bağlı 5 temel birimden oluşan bir yapıya dönüştürülmüştür.

- Emlak Bankasının bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmış ve bu banka Ziraat Bankası'na devredilmiştir. Emlak Bankası'nın Ziraat Bankası'na devrinde, bankacılık faaliyetleri dışında kalan mal varlıkları ve bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse payları, ticari gayrimenkulleri, ihtiyaç fazlası gayrimenkulleri, kanuni takibe intikal ettirilmiş tüm alacakları ve bunlara ilişkin olarak ayrılmış karşılıklar hariç tutulmuştur.

- Kamu bankalarının şube ve personel sayısının azaltılması yönünde de önemli adımlar atılmış, Aralık 2000 itibariyle 2.494 olan şube sayısı Mayıs 2002 itibariyle 1.792'ye, 61.601 olan personel sayısı ise 38.303'e gerilemiştir.

Tablo 4 Personel ve Şube Sayısında Yaşanan Gelişmeler

	Aralık 2000	Mart 2001	Haz. 2001	Eylül 2001	Aralık 2001	Mart 2002	Mayıs 2002
Personel Sayısı	61.601	59.831	51.975	48.511	47.985	43.907	38.303
-Ziraat Bankası	36.576	35.334	29.903	35.565	33.023	29.173	23.993
-Halk Bankası	10.000	14.699	13.207	12.946	14.962	14.734	14.310
-Emlak Bankası	15.025	9.798	8.865	-	-	-	-
Şube Sayısı	2.494	2.488	2.476	2.418	2.398	2.052	1.792
-Ziraat Bankası	1.287	1.281	1.270	1.615	1.499	1.383	1.233
-Halk Bankası	804	804	803	803	899	669	559
-Emlak Bankası	403	403	403	-	-	-	-

Kaynak: BDDK, KBOYK

• Kamu bankalarının kar/zararlarını, likiditesini ve faiz oranı marjlarını izlemek için bir izleme programı oluşturulmuştur. Bu suretle, banka aktif ve pasiflerinin getiri-maliyet oranları haftalık, şubelerin bilanço ve kar/zarar durumları ise günlük olarak takip edilebilir hale gelmiştir.

3.1.3. Yeniden Yapılandırma Sonrasında Kamu Bankalarının Karlılık Performansındaki Gelişmeler

• Finansal ve operasyonel yeniden yapılanmanın kamu bankalarının karlılık performansına olumlu yansımaları 2001 yılında görülmeye başlanmıştır. 2001 yılı Nisan ayında 598 trilyon lira olan Emlak ve Ziraat Bankası'nın toplam zararı, Aralık ayında 526 trilyon lira kara dönüşmüştür. Halk Bankası'nın ise söz konusu dönemlerde 740 trilyon lira olan zararı, 581 trilyon liraya gerilemiştir.

Ziraat Bankası, 2002 yılı ilk çeyreğinde 119 trilyon lira kar elde ederken, tarımsal krediler ile ilgili olarak ayrılan karşılıkların da etkisiyle Mayıs ayı sonu itibarıyla 6 trilyon lira zarar etmiştir. Söz konusu zararda, uzun vadeli kağıtlardan oluşan Menkul Değerler Cüzdanının Vergi Usul Kanunu'na göre değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan yüksek vergi provizyonu da etkili olmuştur. Mayıs sonu itibarıyla Halk Bankası'nın 191 trilyon lira kar elde etmesiyle, aynı dönemde kamu bankalarının toplam karı 185 trilyon lira olmuştur.

Tablo 5 Kamu Bankalarının Dönem Kar ve Zararları

(Trilyon TL)	2001								2002(*)					
	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eyl.	Ekim	Kas.	Ara.	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.
Ziraat Bankası	-279	459	225	255	118	215	349	438	526	99	80	119	63	-6
Emlak Bankası	-319	-331	-425	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ziraat+Emlak Bankası	-598	128	-201	255	118	215	349	438	526	99	80	119	63	-6
Halk Bankası	-740	-576	-759	-703	-674	-627	-562	-496	-581	49	92	142	135	191
Toplam	-1.338	-448	-960	-448	-555	-412	-213	-58	-55	148	172	261	198	185

Kaynak: BDDK, KBOYK (*) Kamu Bankalarından alınan geçici veriler

Tablo 6 Kamu Bankalarının Konsolide Bilançosu

	Aralık 2000	Aralık 2001	Mayıs 2002 (*)	Yüzde Pay		
				Aralık 2000	Aralık 2001	Mayıs 2002
Varlıklar						
-Nakit Değerler ve Bankalar	2.077	4.760	4.475	6,7	10,7	9,3
-Menkul Değerler Cüzdanı	2.427	26.344	31.027	7,9	59,3	64,1
-Krediler	6.915	5.453	4.926	22,5	12,3	10,2
-Takipteki Alacaklar (Net)	721	1.065	1.075	2,3	2,7	2,2
-Takipteki Alacaklar	1.017	3.366	3.680	3,3	7,6	7,6
-Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	296	2.301	2.605	1,0	5,2	5,4
-Görev Zararları	15.196	0	0	49,3	0,0	0,0
-Diğer Varlıklar	3.481	6.781	6.883	11,3	15,3	14,2
Yükümlülükler						
-Mevduat	20.353	30.351	33.151	66,0	68,4	68,5
-Bankalara Borçlar	3.909	3.561	3.369	12,7	8,0	7,0
-Diğer Yükümlülükler	5.842	6.455	7.996	19,0	14,5	16,5
-Özkaynak	713	4.036	3.870	2,3	9,1	8,0
Bilanço Toplamı	30.817	44.403	48.386	100,0	100,0	100,0

Kaynak: BDDK, KBOYK Not: Ziraat, Halk ve Emlak Bankasının konsolide bilançosunu ifade etmektedir. (*) Kamu Bankaları'ndan alınan geçici veriler.

Kamu Bankalarına Yönelik Yasal Düzenlemeler

- Kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasına yönelik yasal çerçeve, 15 Kasım 2000'de yayımlanan 4603 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş. Hakkında Kanun" ile oluşturulmuştur.
- 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanan 4743 sayılı Yasa ile, kamu bankaları ile ilgili olarak aşağıda özetlenen ilave düzenlemeler gerçekleştirilmiştir:
  - √ Kamu bankalarında 31.12.2002 tarihinden sonra özel hukuk hükümlerine tâbi olmayan personel çalıştırılmaz hükmü getirilmiştir.
  - √ Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması kapsamında emekliliği teşvik etmek amacıyla, belirtilen sürede emeklilik hakkını kullanmayanlara son kez kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde emekli olmaları halinde, emekli ikramiyelerinin yüzde 20 oranında fazla ödenmesi imkanı sağlanmıştır.
  - √ Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Emlak Bankası'nın yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile tasfiye kurulu üyelerinin ceza ve idare hukuku bakımından memur sayılmayacakları düzenlenmiştir. Hukuki sorumluluk açısından, bu kişilerin 4603 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yaptıkları işlemlerden dolayı bankacılık sektöründe faaliyette bulunan özel bankaların yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile tasfiye kurullarına uygulanan özel hukuk hükümlerine ve mevzuata tabi olacağı hükmü getirilmiştir.
  - √ Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Tasfiye Halinde Emlak Bankası Anonim Şirketinin Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu üyeleri, Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun ve 4603 sayılı Kanun kapsamında işlemler yapmaya ve 21.2.2001 tarihinden önce açılmış kredileri (esnaf ve sanatkâr kredileri, küçük ve orta boy işletme kredileri ve zirai krediler) yeniden yapılandırmaya yetkili kılınmıştır. Ayrıca, Tasfiye halindeki Emlak Bankası'nın ilave finansman sağlamamak koşuluyla yeniden yapılandırma sürecine katılabilmesi öngörülmüştür.
  - √ Ziraat ve Halk Bankalarının, iş planı ve programlarında 2002 yıl sonuna kadar, bankacılık usullerine uygun olarak kullanılmak üzere, tarım kesimine, esnaf ve sanatkâra, küçük ve orta boy işletmelere ve ihracatçılara, kendi kaynaklarından en az 1,5 katrilyon Türk Lirası karşılığı yabancı para ve Türk Lirası ilave plasman limiti tahsis etmeleri hükmü getirilmiştir.

3.2. TSMF Bankalarının Yeniden Yapılandırılması

TSMF bankalarının yeniden yapılandırılmasına yönelik strateji; TSMF bankalarının devir, birleşme, satış veya tasfiye yoluyla çözümlenmesi, finansal açıdan yeniden yapılandırma, operasyonel açıdan yeniden yapılandırma ve fon bankalarının sorunlu aktiflerinin yönetimi olmak üzere dört ana unsurdan oluşmuştur.

3.2.1. TSMF Bünyesine Alınan Bankaların Devir, Birleşme, Satış veya Tasfiye Yoluyla Çözümlenmesi

1997-2002 döneminde 20 banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TSMF) devredilmiştir. Söz konusu bankaların en kısa sürede çözümlenmesi bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

TSMF kapsamına alınan 20 bankadan beşi (Egebank, Yurtbank, Yaşarbank, Bank Kapital ve Ulusal Bank) Sümerbank, ikisi (İnterbank ve Esbank) Etibank ve biri (EGS Bank) Bayındırбанк bünyesinde olmak üzere, toplam sekiz tanesi birleştirilmiştir. Fon bünyesindeki dört bankanın (Bank Ekspres, Sümerbank (birleşik), Demirbank ve Sitebank) ise yerli ve yabancı yatırımcılara satış işlemleri gerçekleştirilmiştir.

İktisat Bankası, Etibank ve Kentbank'ın bankacılık işlemleri yapma izinleri kaldırılmış ve bu bankalar Bayındırбанк bünyesinde birleştirilmiştir.

T. Ticaret Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri 1.7.2001 tarihi itibarıyla iptal edilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu yürütmeyi durdurma kararı almış, ancak ilgili karar Danıştay 10 uncu Dairesinin kararı ile esastan reddedilmiştir.

Tarişbank, 30 Mayıs 2002 tarihi itibarıyla satışa sunulmuştur. Ancak, ilgilene yatırımcıların mali gücü yeterli bulunmadığından, bankada inceleme yapmaları uygun görülmemiştir.

Toprakbank'ın satış süreci 31 Ocak 2002 tarihinde başlatılmıştır. Ancak, yerli ve yabancı yatırımcılardan oluşan konsorsiyum tarafından verilen teklif yetersiz bulunmuş ve banka 13 Mayıs 2002 tarihinde yeniden satışa sunulmuştur. Bankada iki yatırımcının inceleme yapmasına izin verilmiş, yatırımcılardan bir tanesi 5 Temmuz 2002 tarihinde teklifini vermiştir. Teklif inceleme aşamasındadır.

Pamukbank 19 Haziran 2002 tarihinde Fon kapsamına alınmış ve 29 Haziran 2002 tarihinde satış süreci başlatılmıştır. İlgilenelelerin 19 Temmuz 2002 tarihine kadar başvuruları gerekmektedir. Teklif verme süreci 4 Ekim 2002 tarihinde sona erecektir.

Bayındırбанк'ın ise geçiş bankası olarak yapılandırılması planlanmaktadır.

Tablo 7 TSMF Kapsamındaki Bankaların Yeniden Yapılanma Süreci

	1997	1998	1999	2000	2001	15 Temmuz 2002 İtibarıyla	Toplam
Devralınan Banka Sayısı	1	1	6	3	8	1	20
Birleştirilen Banka Sayısı	-	-	-	-	7	1	8
Satılan Banka Sayısı	-	-	-	-	3	1	4
Lisansı İptal Edilen Banka Sayısı	-	-	-	-	3	-	3
Fon Bünyesindeki Banka Sayısı	1	2	8	11	6	5	5

Kaynak: BDDK

Tablo 8 TMSF Bünyesine Devredilen Bankalar Listesi

Bankalar	Fona Devir Tarihi	Mevcut Durumu
Satılan Bankalar		
Sümerbank	22 Ara.99	Birleşik Sümerbank 09.08.2001'de Oyak Grubuna satılmış, Sümerbank'ın Oyakbank'a devri 11.01.2002 tarihinde tescil edilmiştir.
-Egebank	22 Ara.99	26.01.2001'de Sümerbank ile birleştirilmiştir.
-Yurtbank	22 Ara.99	26.01.2001'de Sümerbank ile birleştirilmiştir.
-Yaşarbank	22 Ara.99	26.01.2001'de Sümerbank ile birleştirilmiştir.
-Bank Kapital	27 Eki.00	26.01.2001'de Sümerbank ile birleştirilmiştir.
-Ulusal Bank	28 Şub.01	17.04.2001'de Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Bank Ekspres	12 Ara.98	30.06.2001'de Tekfen Grubuna satılmıştır. Devir işlemi 26.10.2001 tarihinde tescil edilmiş olup, faaliyetine Tekfenbank olarak devam etmektedir.
Demirbank	06 Ara.00	20.09.2001'de HSBC Bank plc'ye satılmış, Demirbank T.A.Ş.'nin HSBC Bank A.Ş.'ye devri 14.12.2001 tarihinde tescil edilmiştir. HSBC Bank A.Ş. olarak faaliyetine devam etmektedir.
Sitebank	09 Tem.01	21.12.2001'de Novabank SA ile hisse devir sözleşmesi imzalanmış ve hisse devir işlemi 16.01.2002'de gerçekleşmiştir. Sitebank olarak faaliyetine devam etmektedir.
Lisansı İptal Edilen Bankalar		
Etibank	27 Eki.00	Bankacılık lisansı 28.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. ⁽¹⁾
-İnterbank	07 Oca.99	15.06.2001'de Etibank ile birleştirilmiştir.
-Esbank	22 Ara.99	15.06.2001'de Etibank ile birleştirilmiştir.
İktisat Bankası	15 Mar.01	Bankacılık lisansı 07.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. ⁽¹⁾
Kentbank	09 Tem.01	Bankacılık lisansı 28.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. ⁽¹⁾
Fon Bünyesinde Bulunan Bankalar		
T.Ticaret Bankası	06 Kas.97	T. Ticaret Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri 1.7.2001 tarihi itibarıyla iptal edilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu yürütmeyi durdurma kararı almış, ancak ilgili karar Danıştay 10 uncu Dairesinin kararı ile esastan reddedilmiştir.
Bayındırbank	09 Tem.01	Varlık yönetimi işlevini yürütecek geçiş bankası olarak yapılandırılmaktadır.
-EGS Bank	09 Tem.01	Bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri 18.01.2002 tarihi itibarıyla kaldırılmış olup, Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
Tarişbank	09 Tem.01	30 Mayıs 2002 tarihi itibarıyla satışa sunulmuştur. Ancak, ilgilenen yatırımcıların mali gücü yeterli bulunmadığından, bankada inceleme yapmaları uygun görülmemiştir.
Toprakbank	30 Kas 01	31.1.2002 tarihinde satış süreci başlatılmış, verilen ilk teklif yetersiz bulunmuş ve banka yeniden satışa sunulmuştur. Bir yatırımcı grubu tarafından verilen teklif değerlendirme aşamasındadır.
Pamukbank	19 Haz. 01	Banka, 29 Haziran 2002 tarihinde satışa sunulmuş olup, ilgilenenlerin 19 Temmuz 2002 tarihine kadar başvuruları gerekmektedir.

Kaynak: BDDK

(1) BDDK'nın 20.03.2002, 653 sayılı ve TMSF'nin 20.03.2002 tarih, 177 sayılı kararları çerçevesinde 04.04.2002'de yapılan Genel Kurulda tasfiyenin kaldırılarak Bayındırbank bünyesinde devren birleştirilmesine karar verilmiştir.

3.2.2. Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırma

Hazine'nin TMSF'ye Özel Tertip Tahvil İhraçları ve TMSF Kaynaklarından Fon Bankalarına Yapılan Sermaye ve Mevduat Desteği

Hazine Müsteşarlığı, TMSF ile yapmış olduğu ikraz anlaşmaları çerçevesinde, Fon bünyesine alınan bankaların sermaye ve bilanço yapılarını güçlendirmek amacıyla, 2000 yılı Aralık ayından itibaren belli dönemlerde özel tertip tahvil ihraç etmiştir. TMSF'ye ihraç edilen özel tertip tahviller Fon kapsamındaki bankaların sermaye yapılarını güçlendirmek amacıyla bu bankalara ihtiyat olarak aktarılmıştır.

Döviz cinsinden ve dövize endeksli olarak ihraç edilen senetler 31 Aralık 2001 kurları ile Türk Lirasına dönüştürüldüğünde, TMSF'nin ikraz anlaşmaları çerçevesinde Hazine'den yapmış olduğu borçlanma tutarı 21,6 katrilyon lira olmaktadır.

Tablo 9 Hazine'den TMSF'ye Aktarılan Kaynak Tutarı

	TL Cinsinden (Trilyon TL)	Dolar Cinsinden ve Dolar Endeksli (Milyon Dolar)	Euro Cinsinden ve Euro'ya Endeksli (Milyon Euro)	Genel Toplam (Trilyon TL)
(31.12.2001 İtibarıyla)				
TMSF'ye Özel Tertip Tahvil İhraç	8.492	8.297	897	21.581

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

Hazine Müsteşarlığı ile yapılan anlaşma gereği TMSF Hazine'ye, 378 trilyon lira 3 Nisan 2002, 357 trilyon lira 8 Mayıs 2002 ve 265 trilyon lira 15 Mayıs 2002 tarihinde olmak üzere, toplam 1 katrilyon lira geri ödemede bulunmuştur.

Fon bankalarına, TMSF'nin kendi kaynaklarından 1,5 katrilyon lirası sermaye, 1,1 katrilyon lirası mevduat olmak üzere toplam 2,6 katrilyon lira destek sağlanmıştır. Ayrıca, bankalara Fon kaynaklarından 410 trilyon liralık sermaye benzeri kredi desteği sağlanmıştır.

Tablo 10 TMSF Kaynaklarından Yapılan Sermaye ve Mevduat Desteği

(4 Temmuz 2002 İtibariyle)	Trilyon TL	Milyon Dolar	Genel Toplam
1. Sermaye Karşılığı Nakit Ödeme	1.507	-	1.507
2. Yapılan Mevduat (1)	857	193	1.108
TOPLAM	2.364	193	2.615

Kaynak: BDDK

(1) Özel tertip tahviller karşılığı Merkez Bankasından avans olarak alınan 750 trilyon lira Fon bankalarına mevduat yapılmıştır. Hazine'nin kağıt ibraçları kısmında yer alan bu tutar ilave edildiğinde mevduat desteği 1.858 trilyon lira olmaktadır. Ayrıca, Pamukbank'a TMSF kaynaklarından sermaye benzeri kredi olarak tahsis edilen 410 trilyon lira dahil edildiğinde sermaye desteği 1.917 trilyon lira olarak gerçekleşmektedir.

Kısa Vadeli Yükümlülüklerin Azaltılması

• Fon bankaları Hazine tarafından verilen özel tertip tahvillerin bir bölümünü Merkez Bankasına kesin satış yapmak suretiyle sağladıkları kaynaklarla 16 Mart 2001 itibariyle 5,2 katrilyon lira olan TCMB dışındaki kısa vadeli yükümlülüklerini sıfırlamışlardır. Ayrıca TCMB'ye olan kısa vadeli yükümlülükler de 2002 yılı içerisinde sıfırlanmıştır.

Tablo 11 TMSF Bünyesindeki Bankaların Kısa Vadeli Yükümlülükleri

	Katrilyon TL			Yüzde Pay		
	16 Mart 2001	4 Mayıs 2001	9 Temmuz 2002	16 Mart 2001	4 Mayıs 2001	9 Temmuz 2002
Merkez Bankası	2,6	5,6	-0,3	33,3	87,5	100,0
- Açık Piyasa İşlemleri	2,6	5,6	0,0	33,3	87,5	0,0
Gecelik Repo	0,3	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0
Daha Uzun Vadeli Repo	2,3	5,6	0,0	29,5	87,5	0,0
- İnterbank Piyasası (gecelik)	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	100,0
Özel Bankalar (Gecelik)	1,7	0,0	0,0	21,8	0,0	0,0
- TCMB İnterbank Piyasası	0,3	-0,1	0,0	3,8	-1,6	0,0
- Bankalararası Para Piyasası	0,3	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0
- İMKB Repo Piyasası	1,1	0,1	0,0	14,2	1,6	0,0
Müşteri Repoları ve Gecelik Mev.	3,5	0,8	0,0	44,9	12,5	0,0
Genel Toplam	7,8	6,4	-0,3	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TCMB, BDDK.

Açık Pozisyonların Kapatılması

• Mayıs 2001 dönemine kadar 4-5 milyar dolar seviyesinde olan TMSF bünyesindeki bankaların açık pozisyonları, Mayıs ayının ikinci yarısında yapılan dövize endeksli kamu kağıdı enjeksiyonuna bağlı olarak gerilemiş ve Haziran ayı sonunda 561 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Temmuz ayı içerisinde Fon'a alınan 5 bankanın açık pozisyonları nedeniyle 1,1 milyar dolara yükselen net açık pozisyon, 18 Ocak 2002 tarihi itibariyle 408 milyon dolara gerilemiştir. Haziran ayı içerisinde Pamukbank'ın Fon kapsamına alınmasıyla bilanço içi açık pozisyon yükselmiş, ancak vadeli pozisyonlardaki 746 milyon dolarlık artışa bağlı olarak net açık pozisyon 209 milyon dolara gerilemiştir.

Tablo 12 TMSF Bünyesindeki Bankaların Döviz Pozisyonundaki Gelişmeler

(Milyon Dolar)	13.Nis.01	18 May.01	29 Haz.01	31 Ağu.01	28 Ara.01	21 Haz.02
1.Bilanço içi döviz pozisyonu	-4.812	-2.764	-3.894	-3.673	-1.197	-1.373
2.Dövize endeksli pozisyon	630	2.233	3.383	2.490	748	418
3.Bilanço içi döviz pozisyonu(1+2)	-4.182	-531	-511	-1.183	-449	-955
4.Vadeli pozisyon	-132	-116	-50	66	0	746
5.Net Genel Pozisyon (3+4)	-4.314	-647	-561	-1.117	-449	-209

Kaynak: BDDK

Mevduat Faizlerinin Piyasa Koşullarına Uygun Hale Getirilmesi

- TMSF bünyesine alınan bankalarda Mart 2001'den itibaren mevduat faiz oranları ortak olarak DİBS piyasa faiz oranının altında belirlenmiş ve piyasa ortalamalarına yaklaştırılmıştır.

Fon Bankalarının Mevduatlarının Devredilmesi

- Fon bankalarında bulunan mevduatın önemli bir bölümü ihale yoluyla karşılığında DİBS verilmek suretiyle diğer bankalara devredilmiştir. Mevduat devirlerine ilişkin ihaleler TL ve YP mevduat havuzları için ayrı ayrı teklifler almak suretiyle 5 etapta gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen ihaleler sonucunda, 479 trilyon liralık TL cinsinden mevduat ve 2.587 milyon dolarlık yabancı para cinsinden mevduat 8 adet özel bankaya devredilmiştir.

Tablo 13 TMSF Bankalarının Mevduat Devirleri

	TL Mevduat (Trilyon TL.)	Yabancı Para Mevduat (Milyon Dolar)
I. Etap	193,3	233,0
II. Etap	-	692,6
III. Etap	-	687,9
IV. Etap	-	409,5
V. Etap	285,5	563,0
Genel Toplam	478,8	2.586,8
İktisat Bankası A.Ş.	85,4	121,4
EGS Bank A.Ş.	36,7	111,6
Etibank A.Ş.	353,7	1.181,9
Kentbank A.Ş.	-	1.171,9

3.2.3. Operasyonel Açından Yeniden Yapılandırma

Şube ve Personel Sayısının Azaltılması

- Devir tarihi itibarıyla 1.815 olan Fon bankalarının şube sayısı 30 Haziran 2002'de 873'e düşürülmüştür. Satılan bankalar hariç tutulduğunda devir tarihi itibarıyla 1.178 olan şube sayısı 659 adet azaltılarak 30 Haziran 2002'de 519'a indirilmiştir.

- Fon bankalarının personel sayısı bankaların devredildikleri tarihe göre yüzde 52,1 oranında (19.755 kişi) azaltılarak 30 Haziran 2002 tarihi itibarıyla 18.134'e indirilmiştir. Satılan bankalar hariç tutulduğunda devir tarihi itibarıyla 23.317 olan personel sayısı yüzde 54,5 oranında azaltılarak 30 Haziran 2002'de 10.607'ye indirilmiştir.

Tablo 14 TMSF Bankalarının Şube ve Personel Sayısı (*)

Bankalar	Şube Sayısı (*)			Personel Sayısı (*)		
	Devir Tarihi İtibarıyla	31 Aralık 2001	30 Haziran 2002	Devir Tarihi İtibarıyla	31 Aralık 2001	30 Haziran 2002
Bayındırbank	22	16	10	381	414	581
EGS Bank	49	13	-	918	409	-
Etibank	283	159	-	6.171	2.734	-
İktisat Bankası	62	62	-	1.305	1.177	-
Kentbank	86	44	-	1.422	961	-
Milli Aydın Bankası	41	41	33	528	526	451
T.Ticaret Bankası	274	168	150	4.790	2.439	2.298
Toprakbank	165	165	130	2.482	2.458	1.982
Pamukbank	196	196	196	5.320	5.320	5.295
Ara Toplam 1	1.178	864	519	23.317	16.438	10.607
Satılan Bankalar						
Sümerbank	401	135	135	9.357	3.198	3.198
Bank Express	25	26	26	721	618	618
Sitebank	13	5	5	253	146	146
Demirbank	198	188	188	4.241	3.565	3.565
Ara Toplam 2	637	354	354	14.572	7.527	7.527
Toplam (1+2)	1.815	1.118	873	37.889	23.965	18.134

Kaynak: TMSF

(*) Satılan ve birleştirilen bankaların 31 Aralık 2001 ve 30 Haziran 2002 tarihindeki rakamları, satıldıkları ve birleştirildikleri tarihler itibarıyla

Şube Satışları

• Tasfiye sürecine giren Etibank, Kentbank, İktisat Bankası ve EGS Bank'ın 163 adet şubesi diğer bankalara satılmış ve bu satışlarla birlikte 1.601 personel satın alan bankalarda göreve başlamıştır.

Tablo 15 TMSF Bankalarının Şubelerinin Satışı

	Satılan Şube Sayısı	Devredilen Personel Sayısı
Etibank	91	975
Kentbank	46	456
İktisat Bankası	23	131
EGS Bank	3	39
Toplam	163	1.601

3.2.4. Aktif Yönetimi ve Tahsilat

Takip ve Takip Dışı Kredi Dosyalarının Tahsilat Dairesine Devri

30 Haziran 2002 tarihi itibarıyla 11.069 adet kurumsal, 113.307 adet bireysel ve 3.575 adet kredi dışı dava olmak üzere toplam 127.951 adet dosya Tahsilat Dairesine aktarılmıştır.

Fon bankalarından devralınan takipteki alacakların kayıtlı değeri 5,2 katrilyon lira düzeyindedir. Devir alınan takipteki kredilerin net defter değerleri üzerinden bankalara, 456 trilyon TL ve 24,8 milyon dolar tutarında ödeme yapılmıştır.

Tablo 16 TMSF'ye Devredilen Dosyalar (30 Haziran 2002 İtibarıyla)

	Dosya Sayısı
Kurumsal Krediler	11.069
Bireysel Krediler	113.307
Kredi Dışı Dava	3.575
Toplam	127.951

Kaynak: BDDK

TMSF'nin Sağladığı Nakit Girişleri

- Devir tarihleri ile 30 Haziran 2002 tarihleri arasındaki dönemde, TMSF bünyesindeki bankaların takipli alacaklarından 1,1 katrilyon liralık tahsilat gerçekleştirilmiştir. Bu tutarın 889,1 trilyon liralık kısmı Fon Bankaları tarafından, 227,5 trilyon liralık kısmı Tahsilat Dairesi tarafından tahsil edilmiştir.

Tablo 17 Takipli Alacaklardan Yapılan Tahsilat (30 Haziran 2002 İtibarıyla)

	Trilyon TL
TMSF Tahsilat Dairesi Tarafından Yapılan Tahsilat	227,5
- Kurumsal Tahsilatlar	196,9
- Bireysel Tahsilatlar	30,6
TMSF Kapsamındaki Bankalarca Yapılan Tahsilat	889,1
Toplam Tahsilat	1.116,6

Kaynak: BDDK

İştirak, Menkul ve Gayrimenkul Satışları

• TMSF bünyesindeki bankaların iştirakleri ile menkul ve gayrimenkul satışlarının daha etkin bir biçimde yürütülmesini temin etmek amacıyla TMSF bünyesinde İştirakler Dairesi Başkanlığı ile Gayrimenkuller Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.

• 30 Haziran 2002 itibarıyla, satışı kararlaştırılıp izin bekleyen satış işlemleri de dahil olmak üzere Fon bankalarının iştiraklerinin satışından 270,3 trilyon lira gelir elde edilmiştir.

Tablo 18 TMSF İştirak Satışları (30 Haziran 2002 İtibariyle)

TMSF'ye Devredilen İştirak Sayısı (Adet)	134
TMSF Tarafından Satışı Tamamlanan İştirak Sayısı	30
Satış İşlemleri Yürütülen İştirak Sayısı	12
TMSF Bünyesinde Bulunan İştirak Sayısı	92
Satışı Tamamlanan İştiraklerden Sağlanan Gelir(Trilyon TL)	207,6
Satış İşlemleri Yürütülen İştiraklerden Beklenen Gelir(Trl.TL)	62,8
Toplam Gelir (Trilyon TL)*	270,3
Toplam Gelir (Milyon \$)**	193,5

Kaynak: BDDK (*) Ayrıca, TSMF bankalarının 41 iştirak satışı karşılığında 30,9 trilyon lira (22,4 milyon dolar) gelir sağlanmıştır.
(**) Tahsilat tarihindeki dolar kuru ile hesaplanmıştır.

• 30 Haziran 2002 itibariyle fon bankalarının gayrimenkullerinin satışından 86,5 trilyon lira gelir sağlanmıştır.

Tablo 19 TMSF Gayrimenkul Satışları (30 Haziran 2002 İtibariyle)

TMSF'ye Devir Kapsamında Bulunan Gayrimenkul Sayısı	2.634
TMSF Gayrimenkul Dairesi Tarafından Satılan G.Menkul Sayısı	116
TMSF Gayrimenkul Dairesi'nce Yapılan Satışlardan Sağlanan Gelirler (Trilyon TL)	34,6
TMSF Bünyesindeki Bankalar Tarafından Yapılan Satışlardan Sağlanan Gelirler (Trilyon TL)*	51,9
Toplam Gelir (Trilyon TL)	86,5
Toplam Gelir (Milyon Dolar)**	56,2

Kaynak: BDDK (*) Ayrıca, TSMF bankalarının menkul satışı karşılığında 23 trilyon lira (16,2 milyon dolar) gelir sağlanmıştır.
(**) Tahsilat tarihindeki dolar kuru ile hesaplanmıştır.

Takip ve Dava İstatistikleri

• TMSF tarafından çeşitli nedenlerle açılan davaların sayısı 16 Ağustos 2001 tarihinde 80 iken, 11 Temmuz 2002 tarihinde 157'ye; Fon aleyhine açılan dava sayısı ise aynı dönemler itibariyle 270'den 626'ya yükselmiştir. Böylece, TMSF Hukuk Dairesinin meşgul olduğu dava sayısı bu dönemde 454 adet artarak 804'e yükselmiştir.

Tablo 20 TMSF Dava ve Takip İstatistikleri

Davanın Niteliği	16 Ağustos 2001	25 Aralık 2001	1 Temmuz 2002
TMSF Tarafından Açılan Davalar	80	104	157
-Şahsi İflas Davaları	22	37	64
-Alacak Davaları (İfade-Tazmin)	7	8	9
-İhtiyati Tedbirler	12	14	11
-Mal Beyanında Bulunmama Nedeniyle Açılan Ceza Davaları	8	8	15
-İcra Takipleri	31	37	55
-Kıymetli Evrak İptali	-	-	1
-Ecri Misil Davası	-	-	2
TMSF Aleyhine Açılan Davalar	270	307	626
- Off-shore Hesaplarla İlgili Davalar	206	222	304
- Alacak Davaları	8	16	81
- Hisse Senedi ile İlgili Davalar	12	18	37
- Menfi Tespit Davaları	1	2	3
- Sigorta Kap. Dışındaki Hesapların Ödenmesi ile İlgili Davalar	2	2	2
- Çeşitli Şikayetlerle İlgili Davalar	5	5	5
- Ödeme Emirleri	9	11	15
- İşlem İptal Davaları	2	5	14
- İtirazın İptali Davası	-	-	4
- Uyarılma Davaları	1	1	3
- Geçici 3 üncü Madde İle İlgili Davalar	24	25	33
- İstihkak Davası	-	-	2
- Prim Alacağı	-	-	2
- Tazminat Davaları	-	-	3
- G.Menkul Değer Tespiti ve Sicil Kaydının Terkini	-	-	1
- Ortaklığın Giderilmesi	-	-	1
- TSMF'ye İhbar Edilen Davalar	-	-	116
Satılan Bankalardan TMSF'ye Devir Olunan Dosyalar	-	7	21
Genel Toplam	350	418	804

Kaynak: TMSF Not: Kredi dosyaları için açılan davalar dahil değildir. Söz konusu davalar banka bünyesinde açılmakta, Fon'a devredilen dosyalar için ise kanuni işlemler TMSF Tahsilat Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

TMSF ile İlgili Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

2001 yılı içinde, TMSF bünyesindeki bankaların alacaklarının takip ve tahsilatının hızlandırılması için gerekli yasal altyapıyı oluşturmak üzere, Bankalar Kanunu'nda değişiklikler yapılmış ve TMSF'nin organizasyon yapısında yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

- 4672 sayılı Yasa ile, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun alacaklarının takip ve tahsilinin hızlandırılmasına yönelik olarak, özellikle, banka hakim hissedarlarının ve yöneticilerinin banka kaynaklarını istismarından kaynaklanan tutarların hızla geri alınabilmesine yönelik düzenlemeler (ihtisas mahkemelerinin kurulması, Fon alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı Yasanın uygulanmasına açıklık kazandırılması gibi) gerçekleştirilmiştir.
- 4743 Sayılı yasa ile;
  - √ TMSF, yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankaların devralınan zararları sonucunda hisselerinin tamamına sahip olunamaması halinde, zararın ödenmiş sermaye tutarından düşülmesi suretiyle hesaplanacak sermaye esas alınmak üzere bulunacak hisse bedelinin Kurulca belirlenecek süre içinde banka hissedarlarına ödenmesi karşılığında hisselerini devralmaya yetkili kılınmıştır.
  - √ Hisseleri kısmen ya da tamamen TMSF'ne ait bankalar da Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarına ve bu anlaşmalar kapsamında borçları yeniden yapılandırılan veya yeni bir itfa planına bağlanan borçlularla yapılacak finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine taraf olmaya yetkili kılınmıştır.
  - √ TMSF, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve anlaşmalarına ve bu anlaşmalar kapsamında yapılacak finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine ilave finansman sağlamamak kaydıyla taraf olabilecektir.
  - √ TMSF, yeniden yapılandırılan veya yeni bir itfa planına bağlanan krediler ve diğer alacaklardan Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine tabi olanları, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarına göre taksitlendirmeye ve tecil etmeye yetkili kılınmıştır.
  - √ TMSF'nin bazı işlem ve sözleşmeleri, eğitime katkı payı hariç olmak üzere her türlü vergi, resim, harç ve fonlardan istisna tutulmuştur.
  - √ TMSF kendisine intikal eden bankaların ekonomik değeri olan iştirakleriyle ilgili olarak yeniden yapılandırma amacıyla Kurulca belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde kaynak sağlamak da dahil her türlü tedbiri almaya yetkili kılınmıştır.
  - √ TMSF, bünyesinde yer alan bankaların devir birleşme ve satış işlemlerinin tamamlanmasını takip eden iki yıl içinde, sorumlulukları tespit edilen bankanın yönetim kurulu eski üyeleri ile eski denetçileri aleyhine dava açabilecektir.
  - √ TMSF'nin alacakları ile ilgili tasarruflarının kapsamı yeniden düzenlenmiştir.
  - √ Kapsama alınan bankalardan dolayı taraf olunan icra takipleri ve icra takiplerinden kaynaklanan her türlü hukuk davalarının kısmen veya tamamen TMSF aleyhine neticelenmesi halinde, İcra ve İflas Kanununda yazılı tazminat ve cezalar TMSF hakkında uygulanamayacaktır.
  - √ Kapsama alınan bankalardan dolayı TMSF tarafından yüklenilen borçlar, taahhütler veya devralınan alacaklarla ilgili olarak açılmış veya açılacak dava ve icra takiplerinde, zaman aşımı sürelerinin belli bir süre durdurulması (9 ay) hükmüne bağlanmıştır.
- TMSF'nin organizasyon yapısının güçlendirilmesi yönünde de önemli adımlar atılmıştır. Bu kapsamda;
  - √ İş ve insan gücü planlaması ve personel politikası ile ilgili her türlü işi yapmak ve her türlü giderler ile ilgili tahminleri oluşturmak ve giderlere ilişkin tüm faaliyetleri yerine getirmek üzere TMSF bünyesinde İnsan Kaynakları ve Bütçe Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.
  - √ Hizmet birimlerinin yürüttükleri hizmetlerin, Kanuna, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Yönetim Kurulu kararları ile diğer mevcut düzenlemelere uygun yürütülüp yürütülmediğini denetlemek amacı ile TMSF bünyesinde Denetlemeler Daire Başkanlığı oluşturulmuştur.
  - √ Devralınan bireysel ve kurumsal tahsili gecikmiş alacak dosyası ile iştirak ve gayrimenkullerin en rasyonel ve en çok gelir sağlayıcı bir biçimde yönetilmesi, tasfiyesi, tahsili veya satışını sağlamak amacıyla, TMSF bünyesindeki İştirakler ve Gayrimenkuller Dairelerinin re-organizasyonu ile etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla özel bir şirketle danışmanlık hizmeti sözleşmesi imzalanmıştır.
  - √ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun 2001 yıl sonu bilanço ve gelir tablosunun bağımsız denetimden geçirilmesine yönelik olarak, Fon ile özel bir bağımsız denetim şirketi arasında 10.01.2002 tarihinde "Denetim Sözleşmesi" imzalanmıştır. Bağımsız Denetim kuruluşunun raporu 5 Mayıs 2002 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur.

3.3. Özel Bankacılık Sisteminin Daha Sağlıklı Bir Yapıya Kavuşturulması

Yaşanan krizlerin etkisiyle mali bünyeleri ve karlılık performansları kötüleşen özel bankaların daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması, Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı'nın çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır. **Özel bankalara yönelik programın ilk aşamasında; özel bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi, sorunlu kredilerin çözümlenmesi, yabancı para açık pozisyonların daraltılması ve devir ve birleşmelerin özendirilmesi konularında düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.** Bu çerçevede;

- Kasım ve Şubat aylarında yaşanan krizler sonrası daha da belirginleşen bankacılık kesimindeki sermaye yetersizliği sorununu çözüme kavuşturmak ve banka sahipleri ile hissedarların sermaye artırımına katkılarını artırmak amacıyla; takvime bağlı taahhüt mektupları alınmış ve özel bankalar, 31 Aralık 2001 tarihi itibarıyla 2,2 katrilyon lira tutarında sermaye artışı gerçekleştirmiştir. Taahhütlerini yerine getiremeyen 5 adet banka Temmuz 2001'de TSMF kapsamına alınmıştır.
- Kasım ve Şubat krizleri sonrası artan belirsizlik ve döviz kurlarındaki yüksek oranlı dalgalanmalar özel bankaların, yabancı para pozisyon açıklarını kapatma eğilimlerini artmıştır. Ayrıca, Hazine tarafından Haziran 2001'de gerçekleştirilen iç borç takas işlemi de özel bankaların yabancı para pozisyon açıklarını önemli ölçüde kapatmalarına katkıda bulunmuştur. Nitekim, 2000 yıl sonunda 8,4 milyar dolar olan özel bankaların bilanço içi döviz pozisyon açıkları, 2001 yıl sonunda tarihinde 1,5 milyar dolara gerilemiştir. 21 Haziran 2002 itibarıyla ise, özel bankalar grubunda Pamukbank'ın TMSF'ye devrinin de etkisiyle 274 milyon dolar bilanço içi pozisyon fazlası gerçekleşmiştir.

Tablo 21 Özel Bankaların Döviz Pozisyonundaki Gelişmeler

Milyon Dolar	2001				2002					
	Kasım 2000	19. Şubat	Haz.	Ara.	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	21.Haz
Bilanço İçi Pozisyon	-10.674	-8.960	-2.056	-1.487	-1.225	-1.325	-991	-936	-654	274
Vadeli Pozisyon	9.720	7.911	2.196	1.597	1.362	1.384	1.312	1.015	952	4
Net Genel Pozisyon	-954	-1.049	140	110	137	59	321	80	298	279

Bilanço İçi Pozisyon: Vadeli İşlemler Hariç Yabancı Para Pozisyonu

Net Genel Pozisyon: Vadeli İşlemler Dahil YP Net Genel Pozisyonu

Kaynak: BDDK

- İç borçlanmada değişken faizli, dövizde endeksli ve döviz cinsinden tahvillerin payının yüksek olması bankaların kur riskinin yanı sıra, faiz riskinin de azalmasında katkıda bulunmuştur.

Tablo 22 Araçlara Göre İç Borç Stoku

	ARALIK 2000		ARALIK 2001		HAZİRAN 2002 (geçici)	
	Katrilyon TL	% Pay	Katrilyon TL	% Pay	Katrilyon TL	% Pay
Sabit Faizli	20,4	56,0	17,7	14,5	28,4	22,4
Değişken Faizli	13,0	35,7	60,9	50,0	60,8	47,9
Döviz Cinsi ve Dövizde Endeksli	3,0	8,2	43,5	35,6	37,7	29,7
Toplam Stok	36,4	100,0	122,2	100,0	126,8	100,0

Kaynak: HM

Not: Nakit ve nakit dışı tahvillerin dağılımını göstermektedir. Nakit tabvil stokunun dağılımında da sabit faizli kağıtların payında 2000 yıl sonuna göre belirgin bir düşüş söz konusudur.

- Bankaların ve iştiraklerinin devir ve birleşmelerini kolaylaştırmak yönünde vergi teşvikleri getirilmiş ve bu düzenlemelerin de katkısıyla 2001 ve 2002 yıllarında devir ve birleşmelerde artış gözlenmiştir.

Tablo 23 Bankacılık Sektöründe Devir ve Birleşmelere İlişkin Gelişmeler

Devir ve Birleşmeye konu olan Bankalar		Yeni Banka	Açıklama
Osmanlı Bankası	Körfezbank	Osmanlı Bankası	31 Ağustos 2001 tarihinde Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş., tüm hak, alacak, borç ve yükümlülükleriyle ve tüzel kişiliği sona erdirilmek suretiyle Osmanlı Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir.
Garanti Bankası	Osmanlı Bankası	Garanti Bankası	Osmanlı Bankası 14.12.2001 tarihi itibarıyla Garanti Bankası'na devredilmiştir.
HSBC Bank Plc.	Demirbank	HSBC Bank Plc.	Demirbank 14.12.2001 tarihinde HSBC Bank A.Ş.'ye devredilmiştir.
Tekfen Yatırım	Bank Ekspres	Tekfen Bank A.Ş.	Bank Ekspres'in Tekfen bank A.Ş.'ye devri 26.10.2001 tarihinde tamamlanmış olup, devir tarihi itibarıyla unvanı Tekfenbank A.Ş. olarak değiştirilmiştir.
Oyak Bank	Sümerbank	Oyak Bank	11 Ocak 2002 tarihinde Sümerbank'ın satışı tamamlanmış ve Oyakbank A.Ş. adı altında faaliyete başlamıştır.
Morgan Guaranty	The Chase Manhattan	JPMorgan Chase & Co	İki bankanın birleşmesi 14.12.2001 tarihinde tescil edilmiştir.
Sınai Yatırım Bankası	T. Sınai Kalkınma Bankası	T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	Sınai Yatırım Bankası, 29.03.2002 tarihinde T. Sınai Kalkınma Bankası'na devredilmiştir.

2001 yılında ekonomideki durgunluğun beklenenden daha derin olması ve uzun sürmesi, global ekonomideki belirsizliklerin artması, olumsuz koşulların duran varlıkları nakde çevirme olanağını kısıtlaması ve yerli/yabancı yatırımcıların sektöre yönelik çekingenliklerinin artması, bir yandan sermaye ihtiyacını artırırken, diğer yandan özel kesimin yeni sermaye artırımı imkanlarını sınırlandırmıştır.

Bu gelişmeler, özel bankalara yönelik stratejinin yeni araçlarla güçlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu yeni araçlar; (1) özel bankaların erozyona uğrayan sermaye yapılarının gerekirse kamu desteği de sağlanarak güçlendirilmesi, (2) bankacılık sektöründeki kötü aktifler sorununun İstanbul Yaklaşımı ve varlık yönetim şirketlerinin kurulması yoluyla çözümlenmesidir. Bu yeni araçlara ilişkin yasal düzenlemeleri içeren "4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" 31 Ocak 2002'de yürürlüğe girmiştir.

- Söz konusu kanunla Bankalar Kanunu'na ilave edilen geçici 4. madde hükmü uyarınca, üç aşamalı denetimden geçecek olan tüm özel sermayeli ticari bankalara, bir defaya mahsus olmak üzere ve belirli şartlar çerçevesinde sermayelerinin güçlendirilmesi amacıyla yönelik olarak, ana sermayeye katılım veya sermaye benzeri kredi temini (katkı sermaye) şeklinde destek sağlanabilmesi öngörülmüştür².

- Söz konusu kanun çerçevesinde, bankaların tahsili gecikmiş alacaklarını çözüme kavuşturmak ve bankaların aktiflerine seyyaliyet kazandırmak amacıyla, çeşitli vergi kolaylıkları da getirilerek varlık yönetim şirketlerinin kurulması teşvik edilmiştir.

Varlık Yönetim Şirketine TMSF'nin yüzde 20 oranında ortak olabilmesi söz konusudur. TMSF bu amaçla fizibilite çalışmalarına başlamış olup, buna ilişkin eylem planı kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Eylem planı çerçevesinde varlık yönetimi şirketinin kuruluşuna yönelik çalışmaların Eylül ayında sonuçlandırılması hedeflenmektedir.

- 4743 sayılı kanun ile ayrıca, finansal krizler sonucu ödeme gücünü yitirmiş olan reel sektör şirketlerinin, faaliyetlerini sürdürmeye devam ederek yeniden üretim ve geri

² Banka Sermayelerinin Güçlendirilmesi Programına ilişkin ayrıntılı açıklamalar ve programın denetim ve değerlendirme aşamasının sonuçları, "Tanıtım Rehberi" ve "Gelişme Raporu" olarak iki ayrı rapor şeklinde kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

ödeme gücü kazanmalarına olanak tanımak amacıyla, mali sektöre olan borçların yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeler de gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, banka alacaklarının, “Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları” çerçevesinde ve bu anlaşmaların BDDK tarafından onaylandığı tarihten itibaren üç yıl içinde “Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmeleri”ne bağlanarak, gerektiğinde borçluya ek finansman desteği de sağlanmak suretiyle yeniden yapılandırılması veya yeni itfa planına bağlanması mümkün hale getirilmiştir.

Mali sektöre olan borçların yeniden yapılandırılmasına ilişkin gerçekleştirilen düzenlemeler çerçevesinde, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından hazırlanan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması, 24 Mayıs 2002 tarihinde Alacaklı Kuruluşların imzasına açılmıştır. 25 banka, 17 banka dışı mali kurum, tasfiye halindeki Emlak Bankası ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından imzalanan Anlaşma, 4 Haziran 2002 tarihinde BDDK tarafından onaylanmıştır. Haziran ay sonu itibarıyla TBB, “Borçlu” firmalar tarafından imzalanacak olan “Başvuru ve Taahhüt Mektubu”nu tamamlamış, Çerçeve Anlaşması’nı imzalayan bankalara ve diğer Alacaklı Kuruluşlara göndermiş ve “Hakem Kurulu Çalışma Esas ve Usulleri Hakkındaki Rapor” tamamlanmıştır. Ayrıca, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası’na “Koordinasyon Sekreteryası” görevi verilmiştir.

Finansal Yeniden Yapılandırma Programı Çerçeve Anlaşmasını İmzalayan Alacaklı Kuruluşlar

Bankalar

1. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası	2. Türk Dış Ticaret Bankası
3. Türkiye Halk Bankası	4. Türk Ekonomi Bankası
5. Türkiye Vakıflar Bankası	6. Türkiye Garanti Bankası
7. Akbank	8. Türkiye İmar Bankası
9. Denizbank	10. Türkiye İş Bankası
11. Fiba Bank	12. Yapı ve Kredi Bankası
13. Finans Bank	14. Toprakbank
15. Milli Aydın Bankası	16. Türk Ticaret Bankası
17. Oyak Bank	18. Türk Eximbank
19. Pamukbank	20. Türkiye Kalkınma Bankası
21. Şekerbank	22. Nurol Yatırım Bankası
23. Tekfenbank	24. Bayındırbank
25. Tekstil Bankası	

Banka Dışı Mali Kurumlar

1. Garanti Factoring Hizmetleri	10. Garanti Finansal Kiralama
2. Aktif Finansal Kiralama	11. Vakıf Finansal Kiralama
3. Ulus Factoring	12. Albaraka Türk Özel Finans Kurumu
4. İş Genel Finansal Kiralama	13. Yapı Kredi Faktoring
5. İmar Finansal Kiralama	14. Finans Finansal Kiralama
6. Vakıf Deniz Finansal Kiralama	15. Finans Deniz Finansal Kiralama
7. Ziraat Finansal Kiralama	16. Dış Ticaret Finansal Kiralama
8. Yapı Kredi Finansal Kiralama	17. Dış Ticaret Factoring
9. Asya Finans Kurumu	

Diğer

1. Tasfiye Halinde Emlak Bankası
2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

3.4. Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi ve Sektörde Etkinliğin Artırılması

Bankacılık kesiminin mali ve operasyonel anlamda yeniden yapılandırılması çalışmaları ile eş anlı olarak sektöre yönelik düzenleme, gözetim ve denetim çerçevesini güçlendirecek, bankacılık sistemini daha etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak, sektörün dayanıklılığını geliştirecek ve sektöre güveni kalıcı kılacak yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde de önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Gözetim ve denetim çerçevesine ilişkin düzenlemeler; sermaye yeterliliği, risk yönetimi, kredi ve iştirak sınırlamaları, kredi karşılıkları, uluslararası muhasebe standartlarına uyum, bağımsız denetim ve yabancı ülke denetim organları ile işbirliği alanlarında yoğunlaşmıştır.

Sermaye Düzenlemeleri

- Bankalar Kanunu'nda Haziran 2001'de yapılan değişiklikle Avrupa Birliği Direktiflerindeki özkaynak tanımına paralel olarak "Konsolide Özkaynak" tanımı getirilmiş ve konsolide esasa göre uygulanacak kredi sınırları ile standart oranların hesaplanmasında bu tanımın esas alınması sağlanmıştır. Bu çerçevede oluşabilecek limit aşımına ilişkin olarak bankalara 31 Aralık 2003 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

- Bankaların sermaye yeterliliği standart oranının; faiz oranı riski, kur riski ve hisse senedi risklerinden oluşan piyasa risklerini de dikkate alarak, konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanmasına ilişkin esas ve usulleri belirleyen "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" 10 Şubat 2001'de yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik, 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanan ve sermaye yeterliliğine ilişkin ilave düzenlemeler getiren aynı adlı bir yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. 31 Ocak 2002'de yayımlanan yönetmelik ile aşağıda özetlenen ilave ve değişiklikler gerçekleştirilmiştir:

- Bankaların opsiyonlara özgü risklerinin ölçülmesi ve bu tür pozisyonlardan kaynaklanabilecek risklere ilişkin sermaye yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılacak esas ve usuller belirlenmiştir.
- Bankalarca kullanılacak risk ölçüm modellerine ilişkin standartlara ilaveler yapılmıştır.
- Risk ağırlıklarını gösterir ek cetvel, repo işlemlerinin bilanço içinde izlenmesi uygulamasına paralellik sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.
- Bankaların özkaynaklarının hızlı kur ve fiyat hareketleri nedeniyle aşınmasını önlemek amacıyla "yapısal pozisyon" tanımı getirilmiştir. Yapısal pozisyonların sermaye yeterliliği rasyosu hesabında dikkate alınmasına ilişkin usul ve esaslar 8 Mayıs 2002 tarihinde yayımlanmıştır.
- Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesi uyarınca, sermaye yeterliliği hesabında konsolide bazda piyasa risklerinin dikkate alınması ile ilgili uygulamaya 1 Temmuz 2002 tarihinden itibaren başlanılmıştır.

- Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik'te 31 Ocak 2002 tarihinde yapılan değişiklikle, uluslararası düzenlemelere uyum sağlamak amacıyla, özkaynak tanımı değiştirilerek, genel kredi karşılığının netleştirme yapılmaksızın katkı sermayeye ilave edilmesi hükmü getirilmiş ve sermayeden indirilecek değerlere tüm mali kurumlara yapılan sermaye katılımları dahil edilmiştir. Böylece, sistemde tek bir özkaynak

tanımının yerleşmesi sağlanarak, gerek kredi sınırlarının hesabında gerekse mali bünyeye dair rasyoların uygulanmasında aynı özkaynak tanımının esas alınması temin edilmiştir.

Risk Düzenlemeleri

- 8 Şubat 2001 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik” ile bankaların bünyelerinde etkin bir iç denetim sistemi kurmaları ve karşılaşacakları riskleri en iyi şekilde yönetebilmelerine imkan verecek etkin bir risk yönetimi sistemi oluşturmalarına ilişkin usul ve prensipler belirlenmiştir. Söz konusu sistemlerin etkin bir şekilde işleyişini takiben, bu Yönetmelik çerçevesinde, bankacılık sisteminin faaliyetler bazında risk odaklı olarak gözetimi hedeflenmiştir. Bankalar, Temmuz 2001 tarihinden itibaren Yönetmelik çerçevesinde yapmış oldukları faaliyetleri ve organizasyonel hazırlıklarını üçer aylık dönemler itibarıyla raporlamakta, bu raporlar düzenli olarak değerlendirilmekte ve gelişmeler yakından izlenmektedir.

- “Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik” 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmelik ile özkaynak ve konsolide özkaynak tanımlarındaki yeni düzenlemelere paralellik sağlanmış, ayrıca net genel pozisyon açıklarının belirtilen sınırı aşan kısmının disponibilitate uygulamasında taahhüt olarak dikkate alınması uygulaması kaldırılmıştır.

Kredi ve İştirak Sınırlamaları ile Karşılıklara İlişkin Düzenlemeler

- 27 Haziran 2001 tarihli “Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkındaki Yönetmelik” ile, kredilerde risk yoğunlaşmasını önlemek üzere, bir gruba kullanılacak kredi limitlerinin hesabında doğrudan ve dolaylı krediler birlikte dikkate alınmış ve risk grubu tanımı yapılmıştır. Banka hissedar ve iştiraklerinin de aynı risk grubu içinde değerlendirildiği düzenleme ile banka kaynaklarının belirli gruplar üzerinde yoğunlaşması engellenmekte, bankaların aktif yapısını emniyet, seyyaliyet ve verimlilik ilkelerine göre sağlamlaştırılmaları temin edilmektedir. Bir risk grubuna kullandıkları kredi toplamı Bankalar Kanunu’ndaki sınırlamaları aşan bankalar, bu risk grubuna dahil gerçek ve tüzel kişilere yeni kredi kullanıramayacaklardır. Ayrıca, bankaların sınırlamaları aşan tutarı kademeli olarak 2006 yılı sonuna kadar gidermeleri öngörülmüştür.

- 4672 sayılı Yasa ile Bankalar Kanununda yapılan değişikliklerle;
  - 2009 yılına kadar geçiş süreci tanınarak bankaların mali kurumlar dışındaki bir ortaklığa iştirakleri kendi özkaynaklarının en fazla yüzde 15’i, bu iştiraklerin toplam tutarı ise banka özkaynaklarının yüzde 60’ı ile sınırlandırılmıştır.
  - 1 Ocak 2002’den itibaren vadeli işlem, opsiyon sözleşmeleri ve benzeri diğer türev ürünler kredi tanımına dahil edilmiştir.
  - Özel karşılıkların kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider sayılması konusuna açıklık kazandırılmıştır.

- 31 Ocak 2002 tarihinde 4743 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle, bankaların kredi karşılıklarını Bankalar Kanunu hükümlerine uyumlu hale getirmek için tanınmış olan dört yıllık geçiş süresi kaldırılmıştır.

- “Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” 30 Haziran 2001 tarihinde yayımlanmıştır. 31 Ocak 2002 tarihinde bu Yönetmeliğin kredilerin ve diğer alacakların yeniden yapılandırılması veya yeni bir itfa planına

bağlanmasına ilişkin usul ve esaslar hakkındaki hükümleri değiştirilmiş ve uygulamaya ilişkin hususlar hakkında bir genelge yayımlanmıştır. Söz konusu genelge ile krediler ve diğer alacakların sınıflandırılması, karşılık ayrılmasına ilişkin esaslar, teminata ilişkin esaslar ile mevduat kabul etmeyen bankaların Yönetmelik hükümleri karşısındaki durumları konularına açıklık getirilmiştir. Yönetmelikte yapılan değişikliklerle kredi ve diğer alacakların yeniden yapılandırılması hakkındaki mevcut uygulama gözden geçirilerek mali sektöre olan borçların ilave kredi sağlamak suretiyle yenilenmesi veya yeniden bir itfa planına bağlanmasına ilişkin düzenlemelerin etkinliğini artırıcı esneklikler sağlanmıştır.

Muhasebe Standartları, Bağımsız Denetim ve Devir ve Birleşmelere İlişkin Düzenlemeler

- Repo ve ters repo işlemlerinin muhasebeleştirilmesi esaslarının, uluslararası düzenlemelere uyumlu hale getirilmesi ve muhasebenin temel kavramlarından olan özün önceliği gereği bankaların risklerinin daha sağlıklı bir şekilde izlenebilmesi için “Bankalarca Uygulanacak Muhasebe Standartları, Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi”nde 1 Şubat 2002 tarihinden geçerli olmak üzere 13 Aralık 2001 ve 31 Ocak 2002 tarihlerinde ilaveler ve değişiklikler yapılmıştır.

- Bankalar Kanunu’nun 13 üncü maddesi uyarınca bankaların hesap ve kayıt düzeninde saydamlık ve yeknesaklığın sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tabloların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, bunların bağımsız denetime tabi tutulması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin ilkeleri belirleyen Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve ekleri 21 Haziran 2002 tarihinde yayımlanmıştır. 1 Temmuz 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olan bu Yönetmelikle, bankaların 2002 yıl sonu bilançolarını Uluslararası Muhasebe Standartlarına (UMS) uygun bir biçimde oluşturabilmeleri hedeflenmektedir.

- Yetkili bağımsız denetim kuruluşlarınca; 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamındaki bankaların ve özel finans kurumlarının hesap ve kayıtlarının anılan Kanununun 13 üncü maddesine göre yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzenine ilişkin mevzuata uygunluğunun denetlenmesine ve yapılan denetim sonucunda oluşturulan görüş çerçevesinde yayımlanacak bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile konsolide mali tabloların onaylanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacı ile “Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik” 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmelik ile, bağımsız denetim yapılırken uyulacak ilke ve esaslar uluslararası denetim standartları ile uyumlu ve daha detaylı bir biçimde yeniden düzenlenmiştir.

- Bankalar ve özel finans kurumlarınca yayımlanacak bilanço ile kar ve zarar cetvellerini onaylayabilecek bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesine, yetkilerinin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasına ilişkin esasları düzenleyen “Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Yetkilerinin Geçici veya Sürekli Olarak Kaldırılması Hakkında Yönetmelik” 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmeliğin Geçici 2 nci maddesi 29 Mart 2002 tarihinde yayımlanan yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

- BDDK tarafından hazırlanarak 27 Haziran 2001 tarihinde yayınlanan “Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik” ile Türkiye’de faaliyette bulunan bankalardan birinin diğer bir veya birkaç banka ile birleşmesi veya bütün borç, alacak ve mevduatını Türkiye’de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi ile ilgili esas ve usuller düzenlenmiştir. 14 Eylül 2001’de bu yönetmeliğin 20’nci maddesinde değişiklik yapılmıştır.

Banka Sermayelerinin Güçlendirilmesi Programı Kapsamında Yapılan Düzenlemeler

- 1 Şubat 2002 tarihli “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programının Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” ile yeniden yapılandırma programı kapsamında yapılacak sermaye desteği programına ilişkin işlemlere açıklık getirilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’de kurulu mevduat kabulüne yetkili özel sermayeli bankaların, 4389 sayılı Bankalar Kanununa 4743 sayılı Kanunla eklenen geçici 4 üncü madde uyarınca yapılacak genel kurul toplantısına, sermaye azaltım ve artırımına, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda alınacak tedbirlere, sermaye artırımına konu hisselerin devir sürelerine, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil ihracına ve bu tahvillerin hisse senedine dönüştürülmesine, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca edinilen banka hisselerinin satışına ve sermaye benzeri kredilerin sermayeye dönüştürülmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

- “4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4 üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” 1 Şubat 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmeliğin enflasyon muhasebesi ile ilgili maddeleri ve diğer bazı maddelerinde 2 Mart 2002, birinci kuruluşça yapılacak denetimin kapsamı hakkındaki maddesinde ise 29 Mart 2002 tarihinde değişiklik yapılmıştır.

- Birinci bağımsız denetim raporlarının bağımsız denetim ilke ve esaslarına uygunluk bakımından ikinci bir bağımsız denetim kuruluşu tarafından incelenmesi ve ikinci bağımsız denetim kuruluşlarının Kurumca tespitine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla, “4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4 üncü Maddesi Uyarınca Yapılacak İkinci Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”, 27 Mart 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmeliğin ikinci kuruluşun belirlenmesine ilişkin 5 inci maddesi, 29 Mart 2002 tarihinde değiştirilmiştir.

- Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve anlaşmalarının onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin genel şartlar hakkındaki Yönetmelik, 11 Nisan 2002 tarihinde yayımlanmıştır.

Özel Finans Kurumlarına İlişkin Düzenlemeler

- 4672 sayılı Yasa ile, Türkiye Özel Finans Kurumları Birliği oluşturularak, Birliğe Özel Finans Kurumlarındaki tasarrufların korunması amacıyla “Güvence Fonu” kurma ve güvence fonuna ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi verilmiştir.

- Özel finans kurumlarının kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenleyen “Özel Finans Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” 20 Eylül 2001 tarihinde yayımlanmıştır. Bu Yönetmelikteki özkaynak ve konsolide özkaynak tanımları ile diğer bazı maddeler 7 Mart 2002 tarihinde değiştirilmiştir.

“Özel Finans Kurumları Birliği Statüsü”, 26 Ekim 2001 tarihinde yayımlanan 2001/3138 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

Yabancı Ülkelerle Yapılan Denetim ve İşbirliği Anlaşmaları

- Türk bankalarının gerek yurtdışı iştirakleri, gerekse yurtdışı şube ve temsilcilikleri yoluyla yürüttükleri faaliyetlerin sağlığı, hem ülkemizin, hem de ev sahibi konumunda bulunan diğer ülkelerin mali sistemlerinin istikrarını ve güvenilirliğini yakından etkilemektedir. Bu bağlamda, yurtdışı faaliyetlerin yapısını, ana kuruluş ile bağlantılarını değerlendirebilmek, bunları düzenlemek ve denetlemek açısından bu faaliyetlere ilişkin doğru bilgiye ulaşabilmek ve ülkeler arasında denetim ve gözetim alanında işbirliğini

kolaylaştıracak uluslararası anlamda bir kurumsal çerçeve oluşturmak önem kazanmaktadır.

- Bu çerçevede, diğer ülkelerin denetim birimleri ile yapılmakta olan anlaşmalar ve sağlanan işbirliği ile bankalar veya hakim ortakları tarafından kurulmuş olan off-shore bankalarda yerinde inceleme ve denetimler yapılmaktadır. Bu bağlamda, Bahreyn-Manama, Lüksemburg ve Malta'da 13 banka şubesi ve bir iştirak ile Hollanda'daki bir banka iştiraki yerinde denetime tabi tutulmuş ve incelemeler tamamlanmıştır. Ayrıca, Türk bankalarına ait Kıbrıs'ta faaliyet gösteren kıyı bankalarının bir kısmının yerinde incelenmesi yapılmıştır.

- Diğer ülkelerin gözetim ve denetim organları ile işbirliği kapsamında BDDK, KKTC Merkez Bankası ile 17.9.2001, Arnavutluk Merkez Bankası ile 19.10.2001 ve Romanya Ulusal Bankası ile de 19.02.2002 tarihlerinde olmak üzere 3 Memorandum of Understanding (MoU) anlaşması imzalamıştır. Hollanda, Malta, Lüksemburg, Bahreyn, İsviçre ve İrlanda'ya ise MoU taslağı yollanmıştır.

Sektörde Etkinliğin Artırılmasına İlişkin Diğer Düzenlemeler

- Bankalar Kanununda yapılan değişiklikle, bankaların devir ve birleşme işlemlerindeki sürecin hızlandırılmasını teminen, birleşme ve devirlerde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte, devir veya birleşmeye konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde 20'yi geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun bazı maddelerinin uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.
- Bankaların ve iştiraklerinin devir ve birleşmelerini kolaylaştırmak yönünde vergi teşvikleri getirilmiştir. Ayrıca, 4605 sayılı Kanunda yer alan vergi avantajlarının banka iştiraklerinin birleşmelerinde de uygulanmasına imkan veren 4603 sayılı Kanun 3 Temmuz 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- 27 Temmuz 2001 tarihinde yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararıyla, repo ile TL ve döviz mevduat faiz gelirlerine uygulanan stopaj oranlarının vadeye göre farklılaştırılması sağlanmıştır. Bu çerçevede, TL mevduat hesaplarındaki stopaj oranları; 3 ila 6 ay vadeli olanlar için yüzde 14'e, 6 ila 12 ay vadeli olanlarda yüzde 10'a, 12 aydan uzun vadeli için de yüzde 6'ya indirilmiştir. Döviz tevdiat hesapları üzerindeki stopaj oranı 1 yıldan uzun vadeli için değişmemiş, 1 yıldan kısa vadeli için 2 puan artırılarak, yüzde 16'dan yüzde 18'e yükseltilmiştir. Repo stopaj oranı ise yüzde 16'dan yüzde 20'ye yükseltilmiştir.
- Merkez Bankası, bankaların kaynak maliyetlerini düşürmek amacıyla, 8 Ağustos 2001 tarihinden itibaren TL mevduatlar için ayrılan münzam karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasına başlamıştır.
- Mali aracılık maliyetlerinin düşürülmesi ve likidite yönetiminin daha esnek bir yapıya kavuşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla Merkez Bankası 29 Mart 2002'de zorunlu karşılık ve disonibilite uygulamasını değiştirmiştir. Yapılan düzenleme ile münzam karşılık ve disonibilite yükümlülüğü toplamı 2 puan azaltılırken, yabancı para cinsinden zorunlu karşılıklara da faiz ödenmesi kararlaştırılmıştır.